

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKUL GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA NÖBETÇİ
ÖĞRETMEN UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe AYYILDIZ

TOKAT

Kasım, 2015

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKUL GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA NÖBETÇİ
ÖĞRETMEN UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe AYYILDIZ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Uğur AKIN

TOKAT

Kasım, 2015

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ayşe AYYILDIZ'ın Okul Güvenliğini Sağlamada Nöbetçi Öğretmenin Rolü adlı çalışması 05.11.2015 tarihinde jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Doç. Dr. Nail YILDIRIM

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. Uğur AKIN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Soner DOĞAN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../.../2015

Adem İSÇAN
Enstitü Müdürü

ETİK SÖZLEŞME

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgi toplama ve raporlaştırma sürecinin Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzuna, genel akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak gerçekleştirildiğini; bu tez çalışmasını “intihali engelleme” programı ile taradığımı, bana ait olmayan tüm bilgi, düşünce ve bulgulara atıf yaptığımı ve kaynağını gösterdiğimi beyan eder, sorumluluğun tarafıma ait olduğunu kabul ederim.

Tarih:/...../.....

Ayşe AYYILDIZ

İmza:

ÖNSÖZ

Günümüze kadar eğitim alanında birçok değişim ve gelişim yaşanmıştır. Bu gelişim ve değişimlerin sonucunda okul adı verilen sistemli yapılar kurulmuş ve resmi olarak eğitim öğretim faaliyetleri bu kurumlarda devam etmiştir. İlk başta az öğrenci barındıran okullar nüfusta görülen artış ve okul binası eksikliği nedeniyle bazen ikili eğitim- öğretim yaparak, bazen de kontenjanlarının üstünde öğrenci alarak ihtiyacı karşılama yoluna gitmişlerdir. Bu nedenle çok kalabalık ve karmaşık bir yapıya bürünen okullarda, öğrencilerin sağlıklı ve huzurlu bir eğitim görmesi zorlaşmış, bu da okullarda güvenli bir ortam oluşturma zorunluluğuna neden olmuştur.

Günümüzde okullarda günlük olarak yedi ya da sekiz ders işlenmekte, öğrenciler bazen okul çıkışı kursa kalmakta ve böylece okulda çok fazla zaman geçirmektedirler. Bu zaman aralığında, öğrencilerin öğrenmeye yönelik motivasyonlarının ve amaçlanan başarının sağlanması için okul içinde ve okul dışında öğrencilerin güven ortamında olmaları gerekmektedir. Bu ortamı sağlamak okul yönetiminin görevidir. Başta okul müdürü olmak üzere okulda çalışan personel çocukların eğitim- öğretim faaliyetlerini sağlıklı bir şekilde yerine getirmekle görevlidirler.

Türkiye’de okul içinde ve okul çevresinde öğrencilerin güvenle hareket etmelerini, karşılıklı olarak birbirlerine zarar vermeden teneffüs saatlerini değerlendirmelerini, okul işleyişine ve kurallarına uygun hareket etmelerini sağlamak amacıyla nöbetçi öğretmen sistemi oluşturulmuştur. Nöbetçi öğretmenler okul bahçesinden kantine kadar bütün katlarda görev almakla birlikte ders başlamadan yarım saat önce okula gelip tam gün olan okullarda öğle arası teneffüsü de dahil olmak üzere derslerin bitiminden yarım saat sonrasına kadar okulda bulunmaktadırlar. Bu zaman zarfında, teneffüslerde okulun disiplin ve kontrolü nöbetçi öğretmenler tarafından sağlanmaktadır.

Bu çalışmada, okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri incelenmektedir.

TEŞEKKÜR

“Okul Güvenliğinin Sağlanmasında Nöbetçi Öğretmen Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşleri” konulu araştırmamda; bilgi ve deneyimlerini paylaşarak benden desteğini esirgemeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Sayın Uğur AKIN’a, bu bölümde ders aldığım dönem boyunca kendilerinden çok şey öğrendiğim Doç. Dr. Nail YILDIRIM, Yrd. Doç. Dr. Erdal KÜÇÜKER ve Yrd. Doç. Dr. Gülay ASLAN’a çok teşekkür ederim.

Ayrıca, her başım sıkıştığında yardımlarını benden esirgemeyen değerli kardeşim araştırma görevlisi Neşe KUTLU’ya teşekkür ederim.

Son olarak yüksek lisans yaptığım dönem boyunca dersten geri dönmemi sabırla bekleyen sevgili çocuklarım Melih ve Betül’e, destek ve anlayışından dolayı sevgili eşim Özgür AYYILDIZ’a ve çalışmama görüşme formlarını büyük bir özveriyle doldurarak katkıda bulunan çok değerli öğretmen arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Kasım, 2015

Ayşe AYYILDIZ

ÖZET
OKUL GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASINDA NÖBETÇİ ÖĞRETMEN
UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Ayyıldız, Ayşe

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Uğur AKIN

Kasım, 2015, xi + 73 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulaması ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemek ve bu görüşler doğrultusunda elde edilen bulgulara bağlı olarak öğretmenlerin uygulamadaki nöbet göreviyle ilgili önerilerde bulunmaktır.

Çalışma grubunu, 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılında Amasya ili merkez ortaokullarından 10'unda görev yapmakta olan 17 erkek ve 13 kadın olmak üzere 30 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma nitel araştırma yöntemiyle yapılmıştır.

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış ve görüşme soruları literatür taraması yapıldıktan sonra alt amaçlar göz önünde bulundurularak uzman görüşü de alınarak hazırlanmış, veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Öğretmenler güvenli okulu, öğrencilerin ve personelin huzur içerisinde çalıştığı, öğrenci ve çalışanların güvende olduğu ve korku ve endişenin olmadığı, öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve can güvenliğini koruyabilecek donanıma sahip, fiziksel ve sosyal koşulları eğitim- öğretime uygun olan okul olarak tanımlamışlardır.

Okul güvenliğini sağlamada nöbet uygulamasının önemli bir yeri olduğunu ifade eden öğretmenler; nöbet görevinin öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azalttığını belirtmişlerdir. Diğer taraftan, öğretmenler nöbet uygulamasının öğrencilerde sürekli gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissi oluşabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca nöbet uygulamasının öğretmenleri hem fiziksel hem de psikolojik olarak yorduğu ve buna bağlı olarak performanslarının düştüğü elde edilen bulgular arasındadır.

Nöbet görevi esnasında öğretmenlerin yaşadığı olumsuz olaylarla ilgili bulgularda, öğretmenler yaşadıkları olayların öğrencilerin dikkatsizliğinden, bilinçsiz davranışlarından, birbirleriyle kavga etmelerinden kaynaklandığını belirtmişler ve bazı

olayların okulun fiziksel yapısından, bazılarının ise okul dışı etkenlerden kaynaklandığını ifade etmişlerdir.

Nöbet uygulamasının iyileştirilmesi adına neler yapılabileceği ile ilgili önerilerde bulunan öğretmenler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın nöbet karşılığı öğretmene ücret vermesi gerektiğini, nöbet görevi için öğretmen dışında kişilerin görevlendirilmesi ve nöbet uygulamasıyla ilgili seminer veya hizmetiçi eğitim kursları düzenlemesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Okul yönetiminin yapması gerekenler ile ilgili öneriler; bütün sorumluluğu öğretmenin üzerine yıkmaması, gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlaması, nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapması, nöbet tutan öğretmenin ders yoğunluğunu ayarlaması, ödül sistemi uygulaması ve nöbet tutulan yerlerde birden fazla öğretmen görevlendirmesi konusunda olmuştur.

Öğretmenlerin yapması gerekenlerle ilgili önerilerde ise nöbetinde hassas davranması ve görevini hakkıyla yerine getirmesi olarak ifade edilmiştir.

Sonuç olarak uygulamadaki nöbet sistemiyle ilgili iyileştirme çalışmaları yapılarak gerektiğinde nöbet esnasında öğretmenlere yardımcı olacak personel bulundurulması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Okul, Okul Güvenliği, Nöbetçi Öğretmen

ABSTRACT

TEACHER’S OPINIONS REGARDING THE DUTY TEACHER APPLICATION IN ENSURING SCHOOL SAFETY

Ayyıldız, Ayşe

Graduate Degree, Educational Administration and Supervision

Advisor : Assistant Professor Uğur AKIN

November, 2015, xi + 73 Pages

The purpose of this research is to determine the teachers’ opinions on the duty of care in ensuring school safety and make recommendations about the teachers’s duty of care in practice, based on the findings that we have according to these opinions.

The working group is consists of 30 teachers including 17 men and 13 women who work in 10 of the central province of Amasya secondary schools at 2014-2015 academic year education. The research was conducted through qualitative research methods.

In this research, semi-structured interview technique was used and the interview questions were prepared after scanning the literature by taking the lower purpose of the problem into the consideration and taking the experts opinion, data were analyzed through the content analysis method.

Teachers defined the safe school as a school that students and staff work in peace, live in safe without fear and anxiety and the school has the equipment that provide health and life safety of students, teachers and workers and also physical and social conditions suit the education.

Teachers who expressed the importance of duty of care in ensuring school safety, pointed out that duty of care can reduce the risks of the students injuries and accidents. On the other side, teachers indicate that duty of care can cause pressure, uneasiness and the feeling of supervised by others on students.

In the findings about the negative events that teachers live when they are on duty, teachers indicate that, the bad events are because of the students’ carelessness, unconsciously behaviour and fighting with each other and also some incidents are

because of school physical condition, some are because of the factors that are outside the school.

Recommendations of the teachers on what can be done to improve duty of care are; Ministry of National Education have to give extra payment to teachers for their duty of care, the duty is given other persons except teachers and it is necessary to prepare seminars and in-service training course about duty of care of teachers.

The recommendations that school management have to do is; not to give all the responsibilities on teachers, to take necessary physical precautions, to supervise the teachers on duty carefully, to adjust the intensity of the lessons of the teachers on duty, to apply the award system and to assign more than one teacher for the places that the teacher is on duty.

The recommendations that the teachers have to do is; to be sensitive about his/her duty and do his/her best to fulfill the duty.

As a result, Improvements can be done to make the duty of care system better and there can be staff to help the teachers when it is necessary.

Key Words: School, School Safety, Teachers on Duty

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ETİK SÖZLEŞME	ii
ÖNSÖZ	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	7
Araştırmanın Önemi.....	7
Sınırlılıklar	8
Tanımlar	8
BÖLÜM II	10
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	10
Örgün Eğitim ve Okul Kavramı	10
Okul Güvenliği.....	13
Güvenli Okul Nitelikleri.....	16
Güvenli Okul Teorileri	17
Okul Güvenliğini Etkileyen Faktörler ve Okul Güvenliğinin Sağlanması.....	21
Nöbetçi Öğretmenlik Uygulaması.....	26
BÖLÜM III	29
YÖNTEM	29
Araştırmanın Modeli	29
Çalışma Grubu	29
Veri Toplama Aracı.....	30
Verilerin Analizi.....	31
BÖLÜM IV	33

BULGULAR.....	33
BÖLÜM V	48
TARTIŞMA.....	48
BÖLÜM VI.....	56
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
KAYNAKÇA.....	59
EKLER.....	65

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubunda Bulunan Öğretmenlere Ait Demografik Veriler.....	30
Tablo 2. Güvenli Okul Kavramına İlişkin Bulgular.....	33
Tablo 3. Okul Güvenliğinin Sağlanması İlişkin Bulgular.....	35
Tablo 4. Okul Güvenliğinin Sağlanmasında Nöbet Uygulamasının Gerekliliğine İlişkin Bulgular.....	37
Tablo 5. Nöbet Uygulamasının Olumlu Yönlerine İlişkin Bulgular.....	39
Tablo 6. Nöbet Uygulamasının Olumsuz Yönlerine İlişkin Bulgular.....	41
Tablo 7. Nöbet görevi Esnasında Yaşanan Örnek Olaylara İlişkin Bulgular.....	43
Tablo 8. Nöbet Uygulamasının Daha Etkili Olabilmesine Yönelik Önerilere İlişkin Bulgular.....	45

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemine, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Okul, belirlenmiş eğitim amaçları doğrultusunda hareket eden, mesleğinde ve alanında uzmanlaşmış kadrolar aracılığı ile eğitmek istediği öğrencilere programlı ve sistemli olarak bilgi ve beceri aktarımının gerçekleştiği kamu kontrolü altında işleyen bir örgüttür (Ada ve Ünal, 1999). Bu örgütler, çocukların ilk defa aile ortamının dışına çıkarak başkalarıyla sıkı ilişki kurduğu, toplum içine girdiği, yeni arkadaşlar edindiği ve daha fazla fiziksel etkinlikte bulunduğu yerlerdir (Ergüder ve Yertutan, 2005). Çocukların bu örgütlerde sağlıklı ve güvenli bir şekilde eğitim görmeleri gerekmektedir. Bunu sağlamanın önemli yollarından biri okullarda her yönden güvenli bir ortamın oluşturulmasıdır.

Son yıllarda, bütün gelişmiş toplumlarda okul güvenliği önemli bir sorun haline gelmiş ve bu konudaki duyarlılık giderek artmıştır. Bu konu sadece Türkiye'nin değil, tüm gelişmiş ülkelerin önemli eğitim sorunlarından biri olmuştur (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Bu nedenle dünyanın birçok ülkesinde, okul güvenliğinin öğrenmeyi kolaylaştıran uygun ortamın sağlanmasındaki rolü üzerine büyük bir ilgi söz konusudur. Bu şekildeki bir öğrenme ortamının öğrencilerin ihtiyacını karşılayacağı ve böylece öğrencilerin kendi potansiyellerini geliştirme fırsatı bulacağı (Wortman ve Leftus, 1988), fakat güvensiz bir eğitim ortamının öğretmen ve öğrencilerde büyük bir tehdit ve kaygıya neden olacağı okullara ve eğitim sistemine de zararlar vereceği (Bushweller, 2001) düşünülmektedir (Akt. Mwale, 2006).

Okul güvenliği veya güvenli okul hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Güven (2002), okul güvenliğini öğrenme için okulda uygun ve verimli bir ortamın oluşturulması olarak tanımlamıştır. Dunn'a (1999) göre ise okul güvenliği, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer görevlilerin kendilerine yardımcı olmaları, öğrencilerin kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak, güvende hissetmeleridir (Akt. Dönmez, 2001). Bucher ve Manning (2005) güvenli okulu, okul ikliminin olumlu iletişim ve kişisel gelişimi teşvik ederken,

öğrenci, öğretmen, okul yönetimi, çalışan diğer personel ve okula gelen ziyaretçilerin okulun eğitim misyonunu yansıtan olumlu ve tehditkar olmayan davranışlarla iletişim kurmalarına olanak sağlanan yerler olarak tanımlanmışlardır. Kısaca okul güvenliği; öğrenci, öğretmen ve okulda bulunan diğer personelin okul içinde ve çevresinde barış ve huzur içerisinde zihinsel ve duygusal olarak sağlıklı bir şekilde yaşaması olarak kabul edilebilir.

Okul güvenliği sadece okul ortamının güvenliği ile sınırlı değildir. Okul güvenliği, çocuğun ya da diğer okul personelinin okula gitmek amacıyla evinden ayrılmasından başlayarak tekrar evine gelinceye kadar geçen tüm aşamaları kapsamaktadır. Bu aşamalar; okul ile ev arasındaki güvenlik, okul içindeki güvenlik ve sınıfta güvenlik olmak üzere üç temel alandan oluşmaktadır (Işık, 2004). Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) yürürlükten kaldırılan 1960 Eğitim Yönetmeliği madde 28'de de öğretmenlerin, okul içinde ve okul bahçesinde, okula gelirken ve okuldan dönerken öğrencilerin güvenliğini sağlamakla görevli oldukları belirtilmiştir (Ramsay ve Shorten, 1996). Yapılan araştırmalar çocukların bu alanlarda (okul içinde ve çevresinde, okula geliş ve eve gidişlerde) oldukça fazla kaza yaşadığını göstermektedir. Çocuklar okul taşıtlarında, okula geliş ve gidişlerde, koridorda, spor odalarında, sınıfta, atölye ve laboratuvar, kantin gibi alanlarda pek çok tehlikeyle karşı karşıya kalmaktadırlar (Ayvaz ve diğerleri, 2009; akt. Erkal ve Yurdakul, 2010). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimliliğinin artırılması, Milli Eğitim Temel Kanunu'nda (1973), Atatürk İnkılap ve İlkelerine ve Türk Milletinin milli, manevi, ahlaki ve kültürel değerlerine bağlı, devletine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları yerine getiren yurttaşlar ve sağlıklı bir kişiliğe sahip sorumlu, yapıcı ve yaratıcı kişiler yetiştirmek ve onları hayata hazırlamak olarak belirtilen genel amaçlar çerçevesinde öğrencilerin yetiştirilmesi, bu amaçlara sağlıklı bir şekilde ulaşılması ve öğrencilerin yaşadığı kazalar sonucu yaralanma veya ölümlerin önlenmesi için bu alanların güvenliğini sağlamak önemli olmaktadır.

Öğrencilerin kendilerinden, diğer öğrencilerden ya da çevreden kaynaklanan şiddet, saldırganlık, alkol, uyuşturucu, cinsel taciz gibi istenmeyen davranışlara karşı korunmaları, trafik, yangın, sel, deprem gibi olaylara karşı can güvenliklerinin en üst düzeyde sağlanması okulun ve dolayısıyla okul yöneticilerinin en önemli görevlerinden biridir (Dönmez, 2001). Taymaz (2003) da, okulda güvenli bir ortam oluşturma görevinin okul yöneticilerine ait olduğunu belirtmiştir. Okul yöneticisinin Milli Eğitim

Bakanlığı (MEB) Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde belirtilen görevleri arasında da bu görevi üzerinde durulmaktadır. Okul yöneticisi; öğretmen, öğrenci, veli ve diğer personele eğitimde liderlik yapmakla görevlidir. Okulda kurum kültürünün geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, okulu her yönden hizmete hazır bulundurmak için tüm kaynakları verimli bir şekilde kullanmak, öğrenciler ve okulda bulunan diğer personel için okulun fizikî şartlarından ve çevreden kaynaklanan olumsuz durumların iyileştirilmesi amacıyla koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlamak da okul yöneticisinin görevleri arasındadır. Ayrıca okul yöneticisi okulun düzen ve disiplininden de sorumlu olduğu için bunun sağlanması adına her türlü tedbiri almakla görevlidir. Öğrencilerin kurallara uymasını sağlamakla görevli personelin çalışmalarından da sorumludur (Resmi Gazete, 2013).

Okul yöneticilerinin, fiziksel anlamda okul güvenliğinin artırılabilmesi için yapması gerekenler; bahçeye ve okul binasına girişlerin denetlenmesi, okul ve sınıf mevcudunun azaltılması, programları düzenleyerek koridorlarda ya da olası tehlikeli yerlerde geçen zamanın en aza indirilmesi, yemek zamanlarında ve okul çıkışında öğrencilerin okulu terk etme düzeninin ayarlanması, okul çevresinin gözetlenmesi ve yerel polisle işbirliği içinde çalışarak okula gidiş-geliş güvenliğinin sağlanmasıdır (Dunn, 1999; akt. Dönmez, 2001). Okuldan öğrenciler ayrılırken, öğrencilerin yaşları, fiziksel ve zihinsel gelişimleri, öğrencilerin erken ya da geç bırakılmasının yaratacağı tehlikeler de (servislerin olmaması, okul polisi olmadan karşıya geçmeye çalışmak gibi) göz önünde bulundurulmalıdır (Ramsay ve Shorten, 1996). Okul güvenliği yeteri kadar sağlanamayan kurumlarda disiplinsizlik, şiddet, taciz, öğrencilerin birbirini yaralaması, alay ve aşağılama olayları artarak devam etmektedir.

Okulda öğrenci güvenliğinin risk altında olduğu zaman dilimi sadece teneffüslerle sınırlı değildir, tam gün eğitim yapılan okullarda öğle arası teneffüslerinde de öğrenci güvenliği tehdit altındadır. Öğrencilerin bu zaman diliminde de korunması okul yönetiminin sorumlulukları arasındadır. Bu nedenle öğle arası ve teneffüs saatlerinde öğrenci güvenliğini sağlamak için Türkiye'de nöbetçi öğretmen sistemi uygulanmaktadır. Her bir öğretmen haftanın bir günü bu görevi yerine getirmekle yükümlüdür. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (Resmi Gazete, 2014) 44. maddesinde öğretmenlere nöbet görevi verilmesi ile ilgili esaslar belirtilmektedir.

Nöbetçi öğretmenin görevleri 26156 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği’nde (2006); okulun fiziki olarak eğitim-öğretime hazır olup olmadığını kontrol etmek, eksikliklerin giderilmesini sağlamak, beklenmedik olaylar için tedbir almak, okulun genel disiplin ve düzeninden sorumlu olmak, öğretmeni gelmeyen sınıfları kontrol altında tutmak ve kendine verilen görevleri yapmak olarak belirtilmiştir. Ramsay ve Shorten (1996), diğer ülkelerde de devlet okullarında görev yapan öğretmenlerin kendi sorumluluklarında bulunan yerlerin düzen ve disiplinini sağlamakla görevli olduklarını belirtmiştir.

Görüldüğü gibi okulda güvenliği sağlamak için nöbetçi öğretmene oldukça fazla görev düşmektedir. Nöbetçi öğretmenin bu görevlerinin yanında nöbetçi olduğu gün boyunca olan derslerine de girmesi öğretmenler adına oldukça yorucu olmakla birlikte bu görev karşılığında hiçbir ücret ödenmemesi de öğretmenler adına sıkıntı verici bulunmaktadır. Bu nedenle teneffüs veya öğle yemeği vakitlerinde öğrencilerin güvenliğinin sağlanması amacıyla uygulanan nöbetçi öğretmen sisteminin daha verimli hale getirilmesi için okullarda öğretmenlere bu konuda yardımcı olacak personel bulundurulması gerekmektedir.

Nöbetçi öğretmenler görevlerinin yeteri kadar yerine getirmedikleri zaman kazalar kaçınılmazdır. O gün nöbet görevi olmasına rağmen görevinin gereklerini yapmayan öğretmenler yaralanan öğrenci olaylarından ve okulda yaşanan problemlilerden sorumludurlar. Araştırmacı, 2014-2015 öğretim yılında Amasya ilinde ortaokul 7. sınıf öğrencisinin öğle arası koridorda koşarken kapının kenarına kafasını çarpması sonucu yaralanarak hastaneye kaldırılmasına ve bu zaman aralığında nöbetçi öğretmenlerin yemek saatinde oldukları için görev yerlerinde olmadığına tanık olmuştur.

Öğretmenlerin nöbet görevi ile ilgili algıları inceleyen bir araştırma, öğretmenlerin çoğunun nöbet görevini öğrencilerin okuldaki güvenliğini sağlamak olarak algıladıklarını göstermektedir. Fakat aynı araştırma sonucu öğretmenlerin görevlerini yeteri kadar yerine getiremediğini göstermiştir. Öğretmenler, nöbet tuttıkları gün zarfında yeteri kadar dinlenemediklerini, psikolojik ve fiziksel olarak yorgunluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, okulda çıkan kavgalar, dikkatsizlikten kaynaklanan yaralanmalar ve öğretmenlerin derslerine geç girmesi nöbet görevini daha da zorlaştırmaktadır (Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve Üstündağ, 2015).

MEB, okullarda güvenliğin sağlanması için gerekli şartlardan biri olan nöbetçi öğretmen uygulaması görevlendirme usul ve esaslarını yönetmeliklerde ayrıntılı olarak belirtmiştir. Ayrıca, okulların nitelik ve güvenliğini artırılmasına yönelik çalışmalarda bulunmuştur.

MEB ve İçişleri Bakanlığı arasında 20 Eylül 2007 tarihinde imzalanan “Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Arttırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü” ile okullarda önleyici ve koruyucu rehberlik kapsamında güvenli eğitim ortamlarının oluşturulması, muhtemel şiddet olaylarının önlenmesi amaçlanmıştır (meb.gov.tr, 2009). Ayrıca İlköğretim kurumlarında sunulan eğitim hizmetlerinin niteliğinin tespit edilerek geliştirilmesi için yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi amacıyla İlköğretim Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen İlköğretim Kurumları Standartları Sistemi 29.06.2011 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sistem kapsamında, okul gelişimine yönelik planlama, uygulama, izleme, değerlendirme çalışmaları ile bu çalışmaları yürüten yönetim organlarının görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amaçlanmıştır (MEB, 2011).

Okul güvenliğinin sağlanması için yapılan çalışmalar sadece Türkiye’de değil birçok ülkede gerçekleşmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) 1993 yılında okullarda ‘sıfır tolerans’ sistemi uygulamaya konulmuştur. Sıfır tolerans terimi küçüklüğüne bakılmaksızın bütün suçları cezalandırma politikasıyla ilgilidir. Fakat sıfır tolerans sisteminde küçük olaylar karşısında bile öğrencilerin cezalandırılması okul ve toplum arasında bölünmeye neden olmuş ve bu nedenle birçok eyalet bu uygulamada esnekliğe gitmiştir. Ayrıca sıfır tolerans uygulaması başladıktan dört yıl sonra yapılan araştırma sonuçları, sıfır tolerans politikasını uygulayan okulların böyle bir uygulaması olmayan okullara göre daha güvensiz durumda olduğunu göstermiştir (Skiba ve Peterson, 1999). ABD’de okulda çocuk suçluluğunun önlenmesi ile ilgili Program Geliştirme ve Değerlendirme Bürosu tarafından yapılan çalışmada; suçu önleme tekniklerini uygulayan okul öğrencilerinin suç işleme oranlarında bir düşme olduğu görülmüş ve bunun nedeni olarak okulun güvenliğinin artırılması, çalışanların moralinin yüksekliği, okuldaki kuralların açık ve herkes tarafından anlaşılır oluşu ve etkili bir okul yönetimi uygulaması gösterilmiştir (Gottfredson, Ricket ve Advani, 1985; akt. Kepenekçi ve Özcan, 2000). Amerika’da geliştirilen güvenli okul plan ve projeleriyle birlikte Avustralya ve Avrupa’da da belirli okullara uyan, öğrenci ve öğretmeni güçlendiren, demokratik bir ortam oluşturan, bilgi güdümlü ve sadece bir öğrenciye

değil okulun tamamına odaklanan plan ve projeler geliştirilmektedir (Bucher ve Manning, 2005). Görüldüğü gibi ülkeler kendi okul güvenliğini sağlama adına sistemler geliştirmekte, şiddeti önleme adına tedbirler almakta ve uygun sistemi uygulamaya çalışmaktadırlar.

Okullar kendi güvenliğini sağlamak için başka bir okulun sistemini doğrudan uygulamak yerine kendi ihtiyaçlarına yönelik sistem geliştirmeli ve bu sürece okulun öğrencileri, öğretmenleri, idarecileri, okulun psikolojik danışmanları ve çalışanları dahil edilmelidir. Böylece, okuldaki tüm bireylerin sürece katılımı sağlanarak bu yapıya sahip çıkmaları sağlanabilir (Ögel, Tarı ve Eke, 2006). Öğretmen, öğrenci ve diğer personelin de suçlu veya kurban olarak birçok olayın içinde bulunduğu düşünüldüğünde program geliştirme sürecine dahil edilmeleri gereklidir (Shaw, 2002).

Birçok araştırmacı tarafından okul güvenliğiyle ilgili çalışmalar yapılmıştır. Ögel ve diğerleri (2004) tarafından İstanbul'da lise II. sınıflar üzerinde yapılan araştırmada, öğrencilerin bekledikleri desteği okuldan görmedikleri zaman sosyal olarak istenen davranışları da göstermedikleri ve bunun da güvenli bir okul oluşturmanın önündeki önemli engellerden biri olduğu ifade edilmiştir. Öğrencileri şiddete iten etmenler; öğrencilerin sosyal becerilerinin zayıf olması, sorunlarını çözmede ve öfkelerini kontrol etmede problem yaşamaları, ailelerin çocukların eğitim yaşamı ile yeteri kadar ilgilenmemeleri, ailelerin uygun olmayan disiplin uygulamaları ve çocukların davranışlarını kontrol etmekte zorluk çekerek düşünmeden hareket etmeleri olarak gösterilmiştir.

Alp (2012) tarafından yapılan ilköğretim kurumlarında güvenlik konulu araştırmada okul güvenliği, servis şoförlerinden laboratuara kadar birçok alanda değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; servis şoförlerinin eğitimsizliği, binaların eski olması, okul oyun alanlarının zemin maddelerinin uygun olmayışı, bahçenin farklı yaş gruplarına göre bölümlendirilmemesi, aydınlatmanın yeterli olmayışı, okul içinde ve dışında güvenlik kamerası eksikliği, okul tuvaletlerinin yaş gruplarına göre ayarlanmaması, laboratuarlarda zararlı maddelerin açıkta olması gibi sıkıntılar okulda güvenlik sorununa neden olmaktadır. Ayrıca, okul giriş-çıkışlarında görevli polislerin okulda güvenliği yeteri kadar sağlayamadıkları düşünülmektedir.

Öğrenci aileleri de okul güvenliğinden endişe etmektedirler. Bahçeşehir Üniversitesi ve City Security Group (2013) tarafından yapılan araştırma velilerin okul

güvenliği konusunda endişeli olduğunu ve çocukları okulda bulunduğu dönem boyunca tedirgin olduklarını ortaya koymaktadır.

Öğülmüş (2006), 1940'lı yıllarda okullarda yaşanan disiplin problemlerini sakız çiğneme, sıraya girmeme, söz almadan konuşma, uygun olmayan giysilerle okula gelme gibi günümüze göre çok basit problemler olarak belirtirken 1994 yılında yaşananların ise silahlı okula gelme, okuldan kaçma, saldırı, uyuşturucu madde kullanımı gibi problemler olduğunu ifade etmiştir.

Okullarda istenen öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin kendi potansiyellerini geliştirebilmeleri için, okulun öğrenci, öğretmenler ve diğer personel açısından güvenli bir yer olması gerekir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Bu güvenli ortamın sağlanmasında idari birimler başta olmak üzere birçok kişiye önemli görevler düşmektedir. Bunlardan birisi de nöbetçi öğretmenlerdir.

Bu araştırmanın problem cümlesini “okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul güvenliğinin sağlanması konusunda nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesidir. Bu amaca ulaşmak üzere aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Öğretmenler güvenli okulu nasıl tanımlamaktadır?
- 2- Öğretmenlerin okul güvenliğinin sağlanmasına yönelik görüşleri nelerdir?
- 3- Öğretmenlere göre okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulamasının önemi nedir?
- 4- Öğretmenlerin, nöbet uygulamasının olumlu yönlerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- 5- Öğretmenlerin, nöbet uygulamasının olumsuz yönüne ilişkin görüşleri nelerdir?
- 6- Öğretmenlerin, nöbet uygulamasının daha etkili olabilmesine yönelik önerileri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Okul güvenliği ve öğretmenlerin nöbet göreviyle ilgili algıları üzerine birçok araştırma yapılmış (Alp, 2012; Dönmez, 2001; Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve

Üstündağ, 2015; Horner, 2002; Işık, 2004; Ramsay ve Shorten, 1996; Shaw, 2002; Skiba ve Peterson, 1999; Skiba ve Peterson, 2001; Sugai ve Vossekuil, 2002) fakat okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına ilişkin öğretmen görüşleriyle ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Yapılan bu çalışmanın okul güvenliği kapsamındaki ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmalar, öğretmenlerin nöbetçi öğretmenlik uygulamasıyla ilgili yönetmeliklerde belirtilen görevleri tam olarak bilmediklerini ve bunun getirdiği yasal sorumluluklardan da haberdar olmadıklarını da göstermektedir. Bu nedenle öğretmenler bazen görevlerini aksatmaktadırlar. Okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmenlik uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi ile ilgili bu çalışma, öğretmenlerin nöbet görevini yerine getirme süreçlerinin detaylı olarak incelenip daha dikkatli ve bilinçli davranmalarını sağlamak, sadece yönetmeliklerde ifade edilen görevlerin, hizmetiçi eğitim ile desteklenerek öğretmenlerin bu konudaki bilinçlerini artırmak adına önemlidir. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak öğretmenlerin nöbet görevi ile ilgili mevcut uygulamalar gözden geçirilip iyileştirme çalışmaları yapılabilir.

Okuldaki kargaşa ortamının ortadan kalkmasını ve öğrencilerin güvenli bir ortamda eğitim- öğretim faaliyetlerini sürdürmesini sağlamak için nöbetçi öğretmenlerin farkındalık düzeylerinin artırılması bakımından da çalışma önemli görülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma 2014-2015 öğretim yılında Amasya ili merkez ortaokullarında çalışmakta olan 30 öğretmen ile sınırlıdır.

Tanımlar

Güvenli Okul: Öğrencilerin ve okulda bulunan personelin okul içinde ve okul çevresinde barış ve huzur içerisinde yaşadığı, kimsenin birbirine zarar vermediği veya ortamdan zarar görmediği yer olarak kabul edilebilir.

Nöbet Görevi: Öğretmenlerin, ders araları veya tam gün eğitim veren okullarda öğle arası teneffüslerde, kat koridorlarından bahçeye kadar birçok yerde okuldaki disiplin ve düzeni sağlamasını içeren görevdir.

Nöbetçi Öğretmen: Okul saatleri içerisinde görevli olduğu gün yönetmeliklerde belirtilen görevleri yapmakla yükümlü bulunan ve gün içerisinde teneffüslerde ve gerekli durumlarda okulun ve öğrencilerin güvenlik ve disiplininden sorumlu olan öğretmendir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde örgün eğitim, okul ve okul güvenliği kavramı üzerinde durulmuş, güvenli okulun nitelikleri belirtilmiştir. Güvenli okul teorileri ve okul güvenliğini etkileyen etmenler üzerinde durulmuş, okul güvenliğinin sağlanması, okul güvenliğinin sağlanmasında öğretmenlerin nöbet görevi ve konuyla ilgili yapılmış bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Örgün Eğitim ve Okul Kavramı

Eğitim, kişide öğrenme yaşantıları yoluyla istendik davranış değişiklikleri oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır (tr.m.wikipedia.org). Eğitim, en genel tanımıyla insanları belli amaçlara göre yetiştirme süreci olarak da ifade edilebilir. Bu süreçlerden geçen insanın kişiliğinde farklılıklar meydana gelmektedir. Bu farklılıklar eğitim sürecinde edinilen beceri, bilgi, tutum ve değerler vasıtasıyla oluşmaktadır (Fidan, 2012). Sömürge ülkelerinin dışında her ülke kendi kültürüne göre kendi eğitim sistemini oluşturmakta (Özdemir, 2014) ve kendilerine uygun insanı kendilerine özgü eğitim süreci içinde yetiştirmektedirler. Bu nedenle, toplumlar insan eğitimini tesadüflere bırakmamıştır. İnsan ilk başta ailede yazılı olmayan yasalara göre eğitim almaktadır. Nerede nasıl davranılacağı ödül ve cezaya dayalı bir biçimde sürekli olarak aile içinde denetlenmekte ve çocuklar yönlendirilmektedir. Aile içinde formal ve informal eğitim yapıları bir arada ve iç içe uygulanmaktadır (Fidan, 2012).

İnsan, mükemmel şekilde yaratılmış bir varlık olup geliştirilebilir bir kapasiteyle dünyaya gelmektedir. İçinde bulunduğu toplumun kültür ve yaşantı çeşitliliğine göre insanın farklı yönlerden gelişimi ve eğitimi de değişiklik göstermektedir (Şişman, 2007). Eğitim toplumun kültüründeki deneyim, değer ve bilgiye göre şekillenir. Bu nedenle, eğitim uygulamaları ve anlayışı içinde bulunduğu topluma özgüdür. İnsan her yerde insandır ve eğitime ihtiyacı vardır (Özdemir, 2014). Milletler insanlara birlikte yaşama gerekliliği ve toplum olma bilinci vermek amacıyla eğitim sürecinin hedeflerini amaç ve içeriğini belirlemiş ve bu süreci kontrol altına almışlardır. Bu nedenle eğitim bir kamu hizmeti olarak kurumsallaştırılmıştır (Fidan, 2012). Eğitimle ilgili bütün planlı faaliyetler, belirli amaçlara ulaşmak ve belirli işlevleri gerçekleştirmek içindir (Şişman, 2007). Amaçlı bir şekilde, daha önceden hazırlanmış program çerçevesinde, planlı olarak yapılan eğitime formal eğitim denir. Türkiye’de formal eğitim örgün ve yaygın

eğitim olmak üzere iki yapıda sistemleştirilmiştir. Örgün eğitim, insanların hayata atılmalarında, iş ve meslek dallarında çalışmaya başlamadan önce okul ve okul özelliği olan yerlerde, genel ve özel bilgiler ile yetişmelerini sağlamak amacı ile belirli kanunlara göre hazırlanan eğitim, diğer bir ifadeyle formal eğitim olarak tanımlanmaktadır (tdk.gov.tr, 2015). Örgün eğitim; okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarından oluşmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda (1973) bu kurumların amaçları; öğrencileri bir üst seviyeye hazırlamak, çocukların beden, zihin ve duygu gelişimlerini sağlamak, iyi bir vatandaş olmak için gereken temel bilgi, yetenek, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak, ayrıca çocukları ilgi, istidat ve kabiliyetleri doğrultusunda yetiştirmektir. Örgün eğitimin uygulandığı en önemli kurum okullardır.

İnsan dünyaya geldiği ilk anda doğanın en güçsüzü olmakla birlikte korunup kollanmaya ve eğitime gerek duyan en önemli varlıklardan biridir. İnsanın beslenme, bakılma, yetiştirilme ve korunması doğumundan itibaren öncelikle ailenin, daha sonraları ise okulun görevleri arasındadır. Okulun görevi sadece öğrencilerin başarılarını sağlamak değildir. Ayrıca okullar öğrencilerin sosyal, fiziksel ve zihinsel olarak bir bütün halinde gelişimleriyle ilgili görevler de üstlenmektedir (Erol, 2009).

Okul, gerekli bilgi, beceri ve davranışların belirlenmiş amaçlar çerçevesinde, belli bir düzende öğretildiği ve davranış haline getirilmeye çalışıldığı eğitim kurumu veya yönetici, öğretmen ve öğrencilerden oluşan eğitim topluluğu olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). Öğülmüş (2006) okulu, gençlerin ve çocukların yetişkin bireyler dünyasına hazır bir şekilde geçmelerini sağlamak için oluşturulmuş özel bir çevre olarak tanımlamıştır. Ergüder ve Yertutan'a (2005) göre okullar, çocukların ilk defa aile ortamının dışına çıkıp çevresiyle ilişki kurduğu, sosyal bir ortama girdiği, yeni arkadaşlar edindiği ve daha fazla fiziksel etkinlikte bulunduğu yerlerdir.

Okullar eğitim sürecinin en önemli kısmını oluşturmaktadır (Fidan, 2012). Okul, toplumların eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ile görevli bir kurumdur ve bir okulun varlığını koruyabilmesi, bulunduğu toplumun eğitim ihtiyaçlarını belirli bir düzeyde karşılayabilmesine bağlıdır. Bu da belirli niteliklere sahip çalışanların birlikte hareket etmelerini gerektirir. Bu açıdan bakıldığında okul yöneticilerinin görevi, okulda bulunan bütün kaynakları verimli bir biçimde kullanarak okulu eğitim amaçları doğrultusunda yönetmektir (Dönmez, 2001). Okul yöneticileri, okulları belirli bir sisteme göre daha

önce belirlenmiş kurallar doğrultusunda yönetmektedir. Okul müdürlerinin görevleri MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği ve Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak belirtilmiş, okul yöneticilerinin okuldaki disiplin ve düzeni sağlama konusundaki görevi üzerine durulmuştur.

Okul yöneticisi, okuldaki personel hizmetleri, öğrenci hizmetleri ile bütçe hizmetleride dahil olmak üzere genel hizmetlerin yönetimi, öğretim liderliği ve okul ile çevresi arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinden sorumludur. Okul yöneticisinin yenilikçi duruşu ve bu konudaki davranışları okulda çalışan diğer personelide etkiler. Bu nedenle olsa gerek, birçok eğitim yöneticisi “Bir okul, müdürü kadar okuldur” demektedirler. Okul, içerisinde bulunan tüm insan kaynakları birlikte hareket ettiği zaman etkili olabilmektedir. Fakat okulda karar sürecinin başında okul müdürü bulunmaktadır fakat eğitim sisteminin etkili olmasında MEB, il ve ilçe örgütüde önemli rollere sahiptir ve tüm bu üst sistemler okulu amaçları doğrultusunda yaşatmayı amaç edinmektedir (Özdemir, 2014).

Okullar bir taraftan kültür birikimini yeni nesillere aktarırken, diğer taraftan onlara yeni değerler vermek durumundadır. Diğer bir ifadeyle, eğitim kurumları toplumun egemen olan değerlerinin korunmasını ve bununla birlikte yeni değerlerin edinilmesini sağlamak gibi çift yönlü bir göreve sahiptir. Okulların görevi öğrencilere olabildiğince verimli öğrenme olanakları sağlamaktır, onları zihinsel açıdan zorlayan, düşünmeye sefk eden, neden-sonuç ilişkisi kurmayı sağlayan, fikir ve olguları değişik biçimlerde ilişkilendiren, toplumsal değerlerin önemini vurgulayan etkinlikler sunmakta okulun görevleri arasındadır (Özden, 2005).

Okulda kabul gören yönetim anlayışı, fiziksel çevrenin özelliklerinden başlayarak okulun içinde bulunduğu toplumsal çevrenin sosyo-ekonomik ve politik yapısı, yöneticilerin, öğretmenlerin, okul personelinin, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin tutumları gibi çok sayıda değişkenin etkisi ile oluşmaktadır (Dönmez, 2001). Okuldaki eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel amacı da geleceğin nesillerini bilgi, beceri ve kabiliyetleri bakımından donanımlı, sağlıklı ve bilinçli bireyler olarak yetiştirmektir. Bu eğitim ve öğretim faaliyetleri sırasında ise öğrenciler güven içinde olmalıdırlar. Bu nedenle okullar her yönden güvenli kurumlar haline getirilmelidir. Öğrencilerin zamanlarının önemli bir bölümünü okulda, etüt merkezlerinde, kulüp faaliyetleri veya kurs ortamlarında geçirdiği düşünüldüğünde öğrencinin verimli olması ve başarı sağlaması adına bu ortamların huzurlu ve güvenli olması gerekmektedir.

Okul Güvenliği

Okul güvenliği hakkında çeşitli tanımlar yapılmıştır. Wanat'a (1996) göre okul güvenliği, öğretmenlerin öğrencilerin ve okuldaki diğer personelin kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal yönden rahat hissetmesidir (Akt. Dönmez, 2001). Güven (2002) ise okul güvenliğini, öğrenme için okulda uygun ve verimli bir ortam oluşturulması olarak tanımlamıştır.

Squelch'e (2001) göre güvenli okul, tehlikeden uzak, muhtemel kaza risklerinin olmadığı, eğitimcilerin ve öğrencilerin şiddet, aşağılanma, rahatsız edilme, korkutulma ve alay edilme korkusu olmadan bir arada çalışabildiği yerlerdir. Güvenli okul, fiziksel ve psikolojik olarak da güvenli olduğu için sağlıklı okul olduğu da söylenebilir (Akt. Pristoo, 2005). Güvenli okul uyumlu okuldur (Ögel ve diğerleri, 2006). Kısaca, güvenli okul öğrencilerin ve okulda bulunan personelin okul içinde ve okul çevresinde barış ve huzur içerisinde yaşadığı, kimsenin birbirine zarar vermediği veya ortamdaki zararı görmediği yer olarak kabul edilebilir.

Son yıllarda, bütün gelişmiş toplumlarda okul güvenliği önemli bir sorun haline gelmeye başlamıştır. Bu konudaki hassasiyet giderek artmış ve sadece Türkiye'de değil, tüm gelişmiş ülkelerde bu konu, önemli bir eğitim sorunu olmuştur (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Aslında okullardaki güvenlik sorunu, kavga, şiddet, disiplin eksikliği ve uyuşturucu kullanımı son yirmi yıldır genel olarak toplumun ve öğretmenlerin en büyük kaygıları arasındadır. Örneğin; Amerika'daki okullar bir dönem kendi toplumundaki çocuklar için en güvenli yerler olarak düşünülmesine rağmen sonraları okullarda şiddet, zorbalık ve zulümler arttığı için daha güvenli okullara olan talep de artmıştır (Sugai ve Horner, 2002).

Bucher ve Manning (2005) tarafından, birçok eğitimcinin güvenli okul yaratmanın okulda sadece kavga ve şiddetin ortadan kaldırılmasından çok daha öte bir şey olduğunu düşündüğü ifade edilmektedir. 2003 yılında Amerika Ulusal Okul Güvenliği Merkezi yöneticiliğini yürütmekte olan Ronald D. Stephan, güvenli okulu eğitimin korku ve şiddetten uzak, huzur dolu bir ortamda yapıldığı yerler olarak tanımlamıştır (Bucher ve Manning, 2005).

Vollenhoven ve Netshitahame (2002) ise, öğretme ve öğrenmenin güvenli olmayan ortamda gerçekleşmeyeceğini belirtmiştir. Okul güvenliği sadece okul

ortamının güvenliği ile sınırlı değildir. Okulda güvenli bir ortamın oluşması okulun bulunduğu toplumun kültür ve adetlerine de bağlıdır.

Okul güvenliği, öğrencinin ya da okulda çalışan diğer personelin okula gitmek için evinden ayrılmasından, tekrar evine dönmeye kadar geçen tüm aşamaları kapsamaktadır. Bu aşamaları; okul ile ev arasındaki güvenlik, okul içindeki güvenlik ve sınıfta güvenlik olarak belirtebiliriz (Işık, 2004). Eğitim-öğretim faaliyetlerinin verimliliğinin artırılması, belirlenen amaçlara sağlıklı bir şekilde ulaşılması ve istenen başarı seviyesinin elde edilmesi için özellikle bu alanların güvenliğini sağlamak önemli olmaktadır. Çankaya ve Arabacı'ya (2010) göre bu alanların güvenliği ile öğrencilerin psikolojisine önem vermek, öğrenci ve öğretmenlerin güvenli bir ortamda bulduklarını hissetmelerini ve bu ortamdan zevk almalarını sağlamak, okul üyelerini motive ederek öğrencileri başarıya odaklamak amaçlanmaktadır.

Öğrencilerin okulda yaşanabilecek herhangi bir olumsuzluğa karşı can güvenliklerinin en üst düzeyde sağlanması okulun ve dolayısıyla okul yöneticilerinin en önemli görevlerinden biridir (Dönmez, 2001). Fakat okul yönetimi okul güvenliğinin sağlanmasında pek çok sorunla (öğrencilerin kurallara aykırı davranışları, okulun fiziki yapısından kaynaklanan bozukluklar, ailelerin çıkardığı zorluklar gibi) karşılaşmaktadır. Taymaz (2003) da, okulda güvenli bir ortam oluşturma görevinin okul yöneticilerine ait olduğunu belirtmiştir. Okul yöneticisinin bu görevleri MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde belirtilmiştir ve okul yöneticisi bu görevleri ile okul güvenliği bakımından önemli bir noktada bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre okul yöneticisi; öğretmen, öğrenci, veli ve diğer personele eğitimde liderlik yapmakla görevlidir. Okulda kurum kültürünün geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, okulu her yönden hizmete hazır bulundurmak için tüm kaynakları verimli bir şekilde kullanmak, öğrenciler ve okulda bulunan diğer personel için okulun fizikî şartlarından ve çevreden kaynaklanan olumsuz durumların iyileştirilmesi amacıyla koruyucu tedbirlerin alınmasını sağlamak da okul yöneticisinin görevleri arasındadır. Ayrıca okul yöneticisi okulun düzen ve disiplininden de sorumlu olduğu için bunun sağlanması adına her türlü tedbiri almakla görevlidir. Öğrencilerin kurallara uymasını sağlamakla görevli personelin çalışmalarından da sorumludur (Resmi Gazete, 2013). Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 39. maddede de okul müdürünün; bütün eğitim-öğretim ve yönetim faaliyetlerinden, öğrenci, personel, eğitici ve sosyal etkinliklerden,

okulun güvenlik, bakım, korunma, temizlik, düzen, nöbet, beslenme ve halkla ilişkiler gibi işlerinden sorumlu oldukları belirtilmektedir (Resmi Gazete, 2014).

Dunn (1999) fiziksel anlamda okul güvenliğinin artırılabilmesi için yöneticilere bazı önerilerde bulunmaktadır. Bunlar; bahçeye ve okul binasına girişlerin denetlenmesi, okul ve sınıf mevcudunun azaltılması, yemek zamanlarında ve okul çıkışında öğrencilerin okulu terk etme düzeninin ayarlanması, okul çevresinin gözetlenmesi ve yerel polisle işbirliği içinde çalışarak okula gidiş-geliş güvenliğinin sağlanmasıdır (akt. Dönmez, 2001).

Fiziksel önlemlerin alınmasında ve okulda uygun bir iklimin ve kültürün oluşturulmasında tüm okul personeline önemli görevler düşmektedir. Ancak okul yöneticileri mevcut tehdit durumunun saptanmasından, önlemlerin planlanması ve uygulanmasına kadar her aşamada merkezi bir rol oynamaktadır. Okul güvenliği ile ilgili sorunların her okulda her an yaşanabileceği gerçeği unutulmamalı ve tüm okul personeli ile birlikte öğrenci aileleri de okul yönetimi tarafından uyarılmalı ve eğitilmelidir (Dönmez, 2001).

Okul güvenliği, fiziksel güvenliğin yanı sıra duygusal ve psikolojik güvenliği de içermektedir (Kohn, 2004; akt. Bucher ve Manning, 2005). Psikolojik güvenlik ile öğrenciler 'anlamadım' dediklerinde kimsenin onlara gülmeyeceğini bilirler. Öğrendiklerini sorgulayabileceklerinin hatta güvenli ortamda hata yapabileceklerinin farkındadırlar (Merrow, 2004; akt. Bucher ve Manning, 2005). Bunların yanı sıra duygusal güvenlik de önemlidir. Birçok araştırmaya göre, şiddet olayları, yaramaz öğrencilerle alay edildiği, onlara karşı zorbalık yapıldığı ve diğer öğrenciler tarafından dışlandıkları zaman daha çok yaşanmaktadır (Bucher ve Manning, 2005).

Güvenli okul çevresinde öğrencilerin haklarına saygı duyulmalı ve hakları korunmalıdır. Okul şiddetin her çeşidinden uzak olmalı ve öğrenciler asla zalim, insanlık dışı ve onur kırıcı bir şekilde tehdit edilmemeli ve cezalandırılmamalıdır (Prisloo, 2005). Güvenlik sadece kurallar ve yönetmelikler ile sağlanamaz. Eğitimciler de öğrencilerin güvenliği için uygun denetim ve kontrolü sağlamalıdır. Eğitimciler bu görevi öyle bir yerine getirmelidirler ki öğrenmeyi sağlayan güvenli ortam oluşturulsun (Vollenhoven ve Netshitahame, 2002).

Güvenli Okul Nitelikleri

Dwyer, Osher ve Warger (1998) güvenli bir okulun özelliklerini; iyi bir liderlik ortamı, kendini işine vermiş eğitim kadrosu ve veli katılımı olan, programların uygulanmasında öğrencilerin düşüncelerine önem verilen, fiziksel durumu güvenli olan, güvenliği sağlamaya ve ortaya çıkan sorunları gidermeye yönelik politikaları tutarlı bir şekilde ve devamlı olarak uygulayan, okul güvenliğine ilişkin kararlar öğrenci özellikleri dikkate alınarak belirlenen, okul güvenliğine ilişkin programları uygulama konusunda öğretmenleri ve diğer personeli sürekli olarak eğitilen ve desteklenen yerler olarak belirtmektedir.

Verimli ve etkili bir öğretim faaliyetinin gerçekleştirilebilmesi, öğretim ortamında öğrenci ve çalışanların kendilerini güvende hissetmeleriyle sağlanır. Bireylerin kendilerini güvende hissetmedikleri ortamlarda etkili bir öğretim ve öğrenmenin gerçekleştirilmesinden söz etmek zordur. Öğrenci, okulda ve okul çevresinde kendisini evinde olduğu gibi güvende hissetmelidir. Okullarda yönetim ile ilgili düzenlemeler ve kurallar bu güvenli ortamı sağlamayı hedeflemelidir. Kendisinin güvende olduğunu düşünmeyen bir öğrencinin öğrenmeye motive olması Maslow'un motivasyon teorisine göre çok zordur (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007).

Maslow (1943), bireyin motivasyonunun temelinde ihtiyaçların yattığını ve bireyin bu ihtiyaçlarını karşılamak için harekete geçtiğini ifade etmiştir. Bu nedenle ihtiyaçlar davranışı belirleyen önemli unsurlardan biridir. Maslow'un kuramında, ihtiyaçlar beş grupta toplanmıştır ve bir sıra izlemektedir. Doyurulan bir ihtiyaç motive edici etkisini yitirmektedir. Bu ihtiyaçlar önem sırasına göre; fizyolojik ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, sosyal ihtiyaçlar, saygı ve statü ihtiyacı ile kendini gerçekleştirme ihtiyacıdır. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Kuramı'na göre alt kademedeki bulunan bir ihtiyaç belli bir oranda karşılanmadığı sürece, bir üst kademedeki ihtiyaç ortaya çıkmamaktadır. Bireylerin alt kademedeki ihtiyaçları karşılandıkça, üst kademedeki ihtiyaçlara olan istekleri artmaktadır (m.simplypsychology.org).

Maslow'un motivasyon teorisine göre öğrenci, öğretmen ve diğer personelin kendini gerçekleştirme ve başarıma duygularının ortaya çıkabilmesi için fizyolojik, sosyal ve güvenlik ihtiyacı gibi alt amaçlarının karşılanması gerekmektedir (Erol, 2009). Bu ihtiyaçları karşılanmış öğrenciler başarının hazzını yaşar ve bundan mutluluk duyarlar.

Eğitimde istenen seviyeye ulaşmak ve öğrencilerin sağlıklı ve huzurlu bir şekilde eğitilmelerine katkı sağlamak için okulların güvenliği üzerinde durulmuş ve güvenli okulun nasıl oluşturulabileceği tartışılmıştır. Okulda güvenliği sağlamak için teoriler geliştirilmiştir.

Güvenli Okul Teorileri

Okul güvenliği ile ilgili üç temel teori; kontrol teorisi, okul iklimi ve toplumsal çözülme teorisidir (Welsh, Greene ve Jenkins, 1999; akt. Işık, 2004).

Kontrol teorisi. Bu teoriye göre, okullardaki şiddet olaylarının temelinde toplumsal ve kültürel değerlere tam anlamıyla sahip çıkamama yatmaktadır. Çocukların bu değerleri aile ve okul ortamında yeterince öğrenememesi okuldaki şiddet olaylarının en önemli nedenlerinden biridir. Ailede yeterince sosyalleşemeyen çocuklar okullarda da yeterli düzeyde sosyal değerleri benimseyememektedirler. Kontrol teorisi, güvenli okulun ancak geleneksel amaçlara bağlı olmak, diğer insanların haklarına saygı duymak, toplumsal aktivitelere katılmak ve toplumsal kurallara inanma koşullarının sağlanmasıyla gerçekleşebileceğini belirtmektedir (Welsh, Greene ve Jenkins, 1999; akt. Işık, 2004). Kontrol teorisine göre, öğrencilerin gelenek, din, arkadaş, okul ve ailelerine bağlılık derecelerinin güçlü olması onların suça yönelmesini engelleyici bir işlev görmektedir. Fakat öğrencinin bu kurum veya değerlere bağlılık düzeyi zayıf ise suç işleme olasılığı artmaktadır (Çankaya, 2010). Bu nedenle okullarda öğrenci – öğrenci, okul personeli-öğrenci ve personel ile personel arasındaki ilişkilere önem verilmesi ve personel ile öğrencinin okula bağlanmasını sağlayacak çalışmalar yapılması gerektiği ifade edilmektedir. Okullarda ders dışı sportif ve kültürel faaliyetler düzenlenebilir ve bu faaliyetlere sadece öğrenci ve personelin değil ailelerin ve toplumun katılımı sağlanabilir (Özer ve Dönmez, 2007). Ailelerin okul faaliyetlerinde ve okul yönetiminde daha etkin olması, sosyal faaliyetlerin hazırlanmasında okulların aileler ile okul faaliyetlerinin hazırlanması esnasında ise okulun sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde olması da okul güvenliğinin sağlanabilmesi açısından önemlidir (Töremen, Çankaya ve Avanoğlu, 2008). Ayrıca Welsh (2000) tarafından sosyal bağlılığı artırma adına dört temel esas öne sürülmektedir. Bunlar; geleneksel amaçlara bağlı olma (geleneksel olarak kabul görmüş ve önemsenmiş davranışların yaşatılmaya ve geliştirilmeye çalışılması), sosyalleşmiş insanlara bağlı olma (başka insanların düşünce ve beklentilerini önemseme), geleneksel etkinliklere katılma (suç unsuru içeren

etkinliklerden ziyade sosyal yardımlaşma içeren etkinliklere katılma) ve geleneksel kurallara inanmadır (akt. Çankaya, 2010).

Bu teoriye göre okul, toplumsal düzen adına kontrolün sağlanmasına yönelik önemli bir araçtır. Kabiliyet ve becerileri konusunda yetersiz olduğunu düşünen öğrenci okulda başarısız olabilir ve bu durum öğrencinin okuldan uzaklaşmasına ve bazen de nefret etmesine neden olabilir. Bu nedenle, okullarda öğrencilerin yetenek ve becerilerini ortaya çıkaracak faaliyetlere de önem verilmeli ve her öğrencinin kendine özgü belli bir kapasiteye sahip olduğu unutulmamalıdır (Işık, 2004).

Okul iklimi teorisi. Bu teoriye göre öğrencilerin davranışlarını belirleyen en önemli etken okul iklimidir (Welsh, 2001; akt. Işık, 2004). Okul iklimine okulun kişiliği olarak bakılmaktadır (Horwood, 2010). Freiberg (1998) tarafından okul iklimi, kendilerini okul toplumuna ait hissetmeleri duygusuyla bireylerin kendilerini değerli, saygın ve önemli hissetmelerine yardımcı olacak okul kalitesi olarak tanımlanmaktadır (akt. Horwood, 2010). Sergiovanni'ye (1991) göre okul iklimini oluşturmaya yarayan ve genel olarak kabul edilen göstergeler; standartlar, kuralları uygulamada tutarlık, ödüller, sorumluluk alma, örgütsel açıklık, liderlik, destek ve dostça ilişkililerdir (akt. Memduhoğlu ve Taşdan, 2007).

Okul yöneticisinin liderliği, okul iklimini belirlemede önemli bir faktördür ve olumlu bir okul iklimi oluşturulması konusunda okul yöneticileri önemli görevler üstlenmektedirler. Ayrıca öğrencilerin ve okulda çalışan diğer personelin, okula bağlılık derecesi de okul iklimi ve okul güvenliğini etkilemektedir. Güvenli bir okulda, bağlılık ve kimlik duygusu herkes tarafından paylaşılmaktadır. Çok sayıda araştırma okula bağlı olan öğrencilerin okula az bağlı olan öğrencilere oranla daha az suç işlediklerini göstermektedir. Bu da bize, okula bağlılık ve suç oranları arasında negatif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin ve okulda çalışan personelin okula bağlılık oranları okulda yaşanabilecek şiddet ve suç olaylarını etkilemektedir (Stephens, 1995; akt. Özer ve Dönmez, 2007). Ayrıca okul ikliminin akademik başarı, öğrenci davranışları ve okulu bırakmak yerine devam etme düşüncesi üzerine olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. 125 okulda 6.000 öğrenci üzerinde yapılan araştırma sonuçları da olumlu bir okul iklimi düşüncesiyle okula kaydolan öğrencilerin şiddet ve zorbalığa karışma oranlarının daha az olduğunu göstermektedir. Okul politikası ve öğretmen- öğrenci arasındaki ilişki gibi okul ikliminin iki yönü, okulda yaşanan şiddette etkili olmaktadır (Ryan, 2009). Welsh (2000), okulların da insanlar gibi kendilerine ait

kişilik ve iklimleri olduğunu ve okul ikliminin okulda yaşanan şiddeti anlama ve önleme de önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir.

Horwood (2010) tarafından yapılan araştırmada okul iklimi; okula bağlılık, öğretmen- öğrenci ilişkisi ve saygı niteliği olmak üzere üç boyutu ile ele alınmıştır. Okula bağlılık boyutunda, öğrencilerin okullarıyla olan ilişkilerini algılama düzeyleri ile akademik başarıları arasında önemli bir ilişki olduğu belirtilmektedir. Baker (1998), kaliteli bir okul iklimine sahip okulun, okula olan bağı geliştirdiğini ve böylece gençleri olumsuz dış etkilerden koruduğunu ifade etmiştir (akt. Horwood, 2010). Ayrıca araştırmalar, öğrencilerin kendilerini güvende ve rahat hissettikleri ortamlarda okul bırakma olaylarının azaldığını göstermektedir. Öğretmen ve öğrenci ilişkisi boyutunda, öğrenci ve öğretmenler arasındaki ilişkinin öğrencilerin akademik başarıları üzerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Öğrenciler öğretmenler tarafından desteklenmediklerinde yapabileceklerinin en alt seviyesini yaptıkları belirtilmektedir. Okul öğrenciler için ilgi çekici ve sevdikleri bir yer haline geldiğinde, öğrencilerin sosyal ve okuma becerileri ile matematik notlarında artış olmaktadır. Öğretmenler öğrencilere okullarına bağlanmaları konusunda yardımcı olduklarında öğrenciler kendilerini okula ait hissetme şansına sahip olmaktadır. Öğrencilerin öğretmenleriyle olan sosyal ilişkileri öğrencilerin okul hayatlarında önemli bir etki oluşturmaktadır. Öğrenciler öğretmenlerinin onlarla ilgilendiğini, adaletli, demokratik ve saygılı olduklarını algıladıklarında okul bırakma olayları azalmaktadır. Ayrıca, öğrenci ve öğretmenler arasındaki olumlu ilişki gibi olumlu bir okul algısı öğrencilerin daha az davranışsal ve duygusal problem yaşamalarını sağlamaktadır. Aile dışında okullar sosyallaşmanın başlangıç noktalarından biri olarak düşünüldüğünde, öğretmen- öğrenci ilişkisi hem akademik hem de sosyal girdileri etkileyerek öğrencilerin sosyallaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Son olarak saygı niteliği boyutunda ise, sınıf ortamının okul iklimi açısından önemli bir yön olduğu, güven, saygı, karşılıklı sorumluluklarını yerine getirme ve başkalarının da mutluluğunu düşünme duygularıyla hareket etmenin öğrencilerin akademik başarıları kadar eğitimci ve öğrencilerin kişilerarası ilişkileri üzerinde de oldukça güçlü etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Huzurlu ve olumlu bir sınıf ortamı öğretmen ve öğrenciler için okul iklimi algısını etkilemekte ve olumlu bir eğitim ve psikolojik girdiler sağlamaktadır. Sınıflarında yüksek düzeyde işbirliği olduğu algısı öğrencilerin akademik başarılarında ve okula karşı tavırlarında olumlu bir değişime neden olmaktadır (Horwood, 2010).

Stewart, okul ikliminin; okul kültürü, okulun işleyiş yapısı ve okulun sosyal ortamı olmak üzere üç temel ayağı olduğunu ve okulun kendine özgü olan bu unsurlarının uyumlu bir şekilde işlemesi ve birbirleriyle tutarlı olması halinde öğrencilerin okul içerisinde istenmeyen davranışlarda bulunmasını engellediğini ve suç işlemekten uzak tuttuğunu belirtmektedir (Dönmez ve Güven, 2003; akt. Karal, 2011).

Kısacası, okul iklimi olumlu ve sağlıklı bir okul atmosferi sağlamaktadır. Öğrenci, öğretmen ve okulda çalışan diğer personel olumlu bir okul iklimi ortamında kendini rahat ve huzurlu hissetmekte ve böylece iş tatmini ve istenen başarı sağlanmaktadır.

Toplumsal çözülme teorisi. Öğrenci zamanının büyük bir bölümünü okulda geçirmekte olup aile ve arkadaş çevresinde edinmiş olduğu yaşantıları ve deneyimleri okuldaki yaşantısına yansıtılmaktadır. Bu nedenle okulun çevresinde gelişen olaylar çoğunlukla okula yansımaktadır. Toplumsal çözülme teorisi toplumda var olan olumsuzlukların ve çözümlerin okula yansıtacağı görüşünü temel alan bir teoridir (Erol, 2009).

Bu teori, okulu toplumun aynası olarak görmekte ve okul güvenliğinin, okulun içinde bulunduğu toplumun güvenliği ile birlikte ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Okulda yaşanan olumsuz olaylar okulun içinde bulunduğu sosyal yapıdan etkilenmekte ve o toplumda görülen olumsuzluklar okulu da etkilemektedir. Suç işleme oranları yüksek olan toplumlarda bulunan okullarda suç oranları da yüksek olmaktadır (Verdugo, 1999; akt. Işık, 2004). Bu teoride, toplumun yapısı, değerleri ve ekonomik durumu suç işleme oranlarını etkilemektedir (Bowen ve Dorn, 2002; Geyin, 2007). Okulların güvenliğinin sağlanması, öncelikli olarak o toplumun ve öğrenci ailelerinin güvenli olmasına bağlıdır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007).

Toplumsal çözülme teorisinde, ekonomik durum, etnik yapı, alkol kullanımı, kaynaklara erişim zorluğu ve sürekli yer değiştirme gibi faktörler öne çıkmaktadır. Bu faktörler, çevrenin kişi üzerinde suça teşvik edici farklı özellikleridir (Karal, 2011).

Bazı kuramcılara göre; toplumsal denetimin çocuklar üzerinde yetersiz olması, olumsuz davranışların genelde aileler ve komşular tarafından onaylanması, suç işleme olanağının yüksek olması ve uygun iş ve eğitim olanaklarının az olması gibi gelişmeler toplumsal çözülme teorisiyle bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır (Kızmaz, 2005).

Okul güvenliği ile ilgili teoriler bizlere okulun fiziki yapısının, okulda oluşturulan sosyal yapının, yönetici-öğretmen, öğretmen-öğrenci, öğrenci ve çevresi arasındaki ilişkinin ve okul çevresindeki sosyal yapının özelliklerinin okul üzerinde oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle okul güvenliği adına bu etkenlerin iyi planlanmış proje ve programlarla okuldaki güven ortamına katkıda bulunmasını sağlamak gerekmektedir.

Okul Güvenliğini Etkileyen Faktörler ve Okul Güvenliğinin Sağlanması

Stephens (1995) okul güvenliğini etkileyen etmenlerin; her bir öğrencinin ve personelin kişisel özellikleri, okulun fiziksel ve sosyal çevresi, okul personelinin ve öğrencilerin kültürel özellikleri ve okul çevresinde hayatını sürdüren toplumun ekonomik durumu olduğunu belirtmiştir.

Kadel, Watkins, Follman ve Hammond (1999) olumlu bir okul iklimi, güçlü liderlik, adil ve tutarlı disiplin, öğrencilerin gözlenmesi ve disiplini, kriz yönetimi ve müdahale planı, istenmedik davranışları engellemeye yönelik politikalar ve programlar, personel gelişimi, binaların ve öğrenci ulaşımının güvenilirliği, aile-okul çevresi ve toplumla işbirliği gibi unsurların güvenli bir okul ortamı oluşturulması ve okullardaki şiddetin önlenmesi sürecinde etkili olduğunu ifade etmiştir. Schneider, Walker ve Sprague (2000) ise, okullarda güven ve emniyetin sağlanması için üzerinde durulması gereken dört büyük alan olduğunu ve bunların; okul alanlarının tasarımı, denetimi ve kullanımı, yönetsel uygulamalar ve yönetim işleyişi, okul tarafından hizmet verilen çevre ve çevre sakinleri ile son olarak okula devam eden öğrencilerin kişilik özellikleri ve geçmiş yaşantıları olduğunu belirtmiştir.

Memduhoğlu ve Taşdan (2007) yaptıkları bir çalışmada okul güvenliğini etkileyen ve okullarda güvenlik ile ilgili sorun alanı oluşturan faktörleri; şiddet (zorbalık, taciz: fiziksel, sözel, duygusal, cinsel), okul ortamı (mekân) ile ilgili sorunlar, doğal afetler ve kazalardan kaynaklanan güvenlik sorunları olarak ele almışlardır.

Welsh (2000), Sprague ve diğerleri (2001) okul ortamında güvensizliğe neden olan etmenleri; öğretimin istenen etkiyi sağlayamaması nedeniyle öğrencilerin başarısız olması, yönetimin dengesiz ve cezalandırıcı uygulamaları, cezalandırıcı öğretmen davranışları, istenen davranışların yeterince açık bir dille ifade edilmemesi, kuralların hassasiyetle uygulanmaması, öğretimde çoklu zeka teorisine göre öğrencilerin bireysel farklılıklarının düşünülmemesi, kuralların olması gerektiği kadar açık, adil ve tutarlı

olmaması, öğretmen ve yöneticilerin kurallara hakim olmayışı, yanlış davranışların bazen görmezden gelinmesi, okulun büyüklüğü, öğretim için kaynakların yetersiz kalması, öğretmen-yönetici iş birliğinin istenen düzeyde olmaması, yöneticinin pasif olması ve öğrencilere yönelik sosyal etkinliklerin ve kendini kontrol etme olanaklarının yetersizliği olarak sıralamışlardır (akt. Işık, 2004). Bu nedenle güvenli okul oluşturma da yönetici, öğretmen, öğrenci ve velilere önemli görevler düşmektedir. Yönetici ve öğretmenler; şiddet içerikli davranışların hiçbirini göz ardı etmeyerek, koruyucu güvenlik önlemleri alarak, okul aile birliği ve okul öğrenci meclisi gibi katılım mekanizmalarını işlevselleştirerek, farklılıklara saygı duyarak, öğrencilerin çocuk haklarını öğrenmesini ve benimsemesini sağlayarak ve çevre ile iyi ilişkiler kurarak okul güvenliğinin sağlanmasına katkıda bulunabilir. Öğrenciler; okul kurallarını öğrenip uygulayarak, şiddeti önleme adına elinden geleni yaparak ve programlara etkin olarak katılarak okul güvenliğinin sağlanmasına yardımcı olabilirler. Bu konuda ailelere düşen görev ise şiddet kullanmamak, okul kurallarının uygulanması noktasında destekçi olmak, çocukları şiddet içerikli olaylardan uzak tutarak bu konuda okul ile işbirliği yapmaktır (Eroğlu, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı'nda okul güvenliği konusuyla ilgili olarak Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 78. madde ile okullarda bu konuda yapılması gerekenleri ve alınması gereken önlemleri belirlemiştir. Bu maddede, öğrenciler için okul içinde ve çevresinde sağlıklı ve güvenli bir eğitim- öğretim ortamı oluşturulması ve okulun temizlik ve düzeninin sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sınıf, laboratuvar, yemekhane gibi yerlerinin ısı, ışık ve havalandırmasının öğrencilerin sağlığına uygun olmasının, öğrencilerin beslenmeleri için gerekli olan şartların sağlanmasının gerekliliği de dile getirilmiştir. İlk yardım dolabı ve çantasının bulundurulması ve okulda güvenli bir ortamın oluşturulması için her türlü rehberlik ve eğitim faaliyetlerine önem verilerek okul personeli ve öğrencilerin fiziksel ve psikolojik şiddetten korunması için gerekli tedbirlerin alınması gerekliliği üzerinde durulmuştur (Resmi Gazete, 2014).

Okulların güvenliğini etkileyen faktörlerle ilgili çalışmalara bakıldığında okulun fiziki yapısından ve sosyal ortamlardan kaynaklanan sorunların öğrenci güvenliğini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Okul yapıları ve fiziki donanım yetersizliği eğitimin niteliğinin de olumsuz yönde etkilemektedir (Ünal, Öztürk ve Gürdal, 1998). Öncelikle okul binalarının sağlam olup olmaması öğrenciler için büyük önem

taşımaktadır. Okul binasının teknolojik gelişmelere göre teknik zorunluluklar göz önünde bulundurularak inşa edilmesi sınıfta derslerin güvenle yapılabilmesinin temel önkoşulu olarak belirtilmektedir. Bundan başka, dersliklerin ve diğer alanların öğrenci güvenliğine zarar vermeyecek şekilde düzenlenmesi ve gerekli araç-gereçlerle donatılması da bir diğer koşuldur (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007).

Gelişmiş ülkelerde okul binalarının tasarımı ve yapımı özel bir uzmanlık alanı olarak ele alınmaktayken Türkiye’de böyle bir durumdan söz etmek mümkün değildir. Son yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından bu konuda tip projeler geliştirilmesine rağmen daha önce yapılmış standart tip projelerin uygulanmasına devam edilmektedir (Işık, 2004). Bu nedenle okulların ilköğretim bina standartlarına uygun olmadığı ve özellikle okuma salonları, spor tesisleri, görsel sanatlar ve teknoloji tasarım sınıfları, fen ve bilgisayar laboratuvarının büyüklüğü, öğrenci sayısına göre sınıf ve bahçe büyüklüğü gibi yerlerde sıkıntılar olduğu görülmektedir (Ünal ve diğerleri, 1998).

Özer ve Dönmez (2007) okul binalarının ve eklerinin (spor salonu, atolye, yemekhane, kantin vb.) güvenlik açısından sahip olması gereken özellikleri şu şekilde belirtmişlerdir: Okul binası, okul personelinin ve öğrencilerin sağlıklı bir şekilde hayatlarını devam ettirmelerini sağlayacak koşullara sahip olmalıdır. Isıtmadan aydınlatmaya, havalandırmadan insanların ve eşyaların korunmasını sağlayacak güvenli ortama kadar her şeyi sağlamalıdır. Okul kapıları ve pencereleri sağlam olmalıdır. Okulda ortak kullanılan alanlar öğrenci sayısı dikkate alınarak yapılmalı, kantinler öğrencilerin kırtasiye ve beslenme gereksinimlerini karşılayabilecek nitelikte olmalı ve okul binaları sade binalar olarak tasarlanmalıdır.

Okul güvenliğinin sağlanması amacıyla alınabilecek diğer bazı önlemler ise şöyle sıralanabilir: Okul güvenlik örgütü ile toplumsal güvenlik örgütleri arasında gerekli dayanışma sağlanmalıdır. Okulun derslik, öğrenci ve personel sayısı gibi genel yapısı değerlendirilerek güvenlik personeli görevlendirilmelidir. Okul güvenliği ve okuldaki sağlık personeli ile toplumsal güvenlik ve sağlık örgütleri arasında gerekli dayanışma sağlanmalıdır. Öğrencilere verilmek istenen akademik destek ve uygun eğitim ortamları oluşturularak öğrencilerde yeterlilik hissi geliştirilebilir (Furlong, Paige ve Osher, 2003; akt. Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Sınıf kuralları da öğrencilerin düşünüp soru sorabilmelerine imkan tanıyacak şekilde hazırlanmalıdır (Bucher ve Manning, 2005).

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile işbirliği yapılarak güvenlik konularının müfredatlarda yerini alması sağlanmalıdır. Okullardaki riskli durumlar konusunda farkındalık yaratılmalıdır. Okul içerisindeki tüm alanlar için sürekli ve etkin bir kontrol mekanizması sağlanmalıdır. Okul saatleri içinde uygulanan nöbetçi öğretmenlik sisteminin verimli ve etkin yürütülmesi sağlanmalıdır (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Mwale (2006) okul güvenliğinin sağlanması için öncelikli olarak problemin tanımlanması gerektiğini belirtmiştir. Okul güvenliğinin sağlanmasında ilk iş okulların karşı karşıya kaldıkları problemleri tanımlamaktır. Eğer problem okulun bulunduğu toplumu kapsıyorsa okul programları bu durumla ilgilenecek şekilde planlanmalıdır. Fakat problem sadece okuldan kaynaklanıyor ve okulu kapsıyorsa herkese eşit uygulanan ve herkesle birlikte hazırlanan net kurallar belirlenmelidir. Genel olarak rehberlik, sınıf yönetimi ve sıfır tolerans politikası güvenli okul oluşturmada iyi bir başlangıç olabilir.

Güvenli okul ortamının oluşturulması için gereken önlemlerin alınmadığı, öğrenci, öğretmen ve diğer personelin denetimine ve bilinçlendirilmesine gerekli önemin verilmediği zamanlarda kazalar kaçınılmaz olabilir.

Ümraniye’de birinci sınıf öğrencisinin okul bahçesinde Atatürk büstünü çevreleyen korkulukların üstüne düşerek yaralanması (m.mynet.com, 2012), Aydın’da okula giden iki kardeşi taşıyan motosikletin kaza yapması sonucu kardeşlerden birinin ölmesi (m.haberler.com, 2013), Hatay’da okula giderken karşıdan karşıya geçmek isteyen öğrencilere araba çarpması sonucu birinin yaralanması (mwebtv.hurriyet.com.tr), İstanbul’da bir okulda öğretmenin yaptığı deneyde yaşanan kaza sonucu 11 yaşındaki çocuğun gözlerinin yanması (m.milliyet.com.tr, 2014), Sakarya’da Anadolu İmam Hatip Lisesi’nde asansörün boşluğa düşmesi sonucu 7 öğrencinin yaralanması (m.milliyet.com.tr, 2014) ve son olarak Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde 8. Sınıf öğrencisinin okul bahçesindeki çukura düşmesi sonucu iç kanama geçirerek ölmesi (Dervişoğlu, 2015) okullarda güvenlik önlemlerinin yeteri kadar alınmaması sonucu yaşanan kazalardan sadece birkaçıdır. Resmi ders saatinden bir saat önce okul kapılarını öğrencilere açan ve sadece oturup kitap okumalarını söyleyen müdürün sözünü dinlemeyen bir kız çocuğu bezbol sopasıyla kazara arkadaşını başından yaralamıştır. Bunun sonucunda mahkeme zamanından önce okul kapılarını açan ve okul bahçesindeki güvenliği sağlayamayan okul müdürünü suçlu bulmuştur (Downs, 1977; akt. Ramsay ve Shorten, 1996). Güvenlik önlemleri yeterli düzeyde

alınmadığı sürece, 5-14 yaş arası okul çağı çocukların en fazla kazaya uğradıkları yerlerin başında okullar gösterilmeye devam edecektir (Ellsasser, 2006; akt. Eraslan, 2007).

Çeşitli kaynaklara göre, günümüzde kazalar tüm yaş gruplarında oldukça sık rastlanan, sakat bırakan ve öldürebilen sağlık sorunları arasında bulunmaktadır (Eraslan, 2007). Ergüder (2004), öğrencilerin uğradıkları kazalarda etkili olan faktörleri insan ve çevresel faktörler olarak ikiye ayırmıştır. İnsan faktörleri; yorgunluk, korku, heyecan, unutkanlık, üzüntü, ilgisizlik, umursamazlık veya önemsememek, görme ve işitme güçlüğü, stres, kasıtlı veya kasıtsız yapılan zarar verici davranışlar, karşılaşılabilecekleri riskin farkında olmamaları, şaka amacıyla yapılan tehlikeli davranışlar, yeni oyunları deneme, oyunları kazanma arzusu, macera isteklerinin yanı sıra kazaların oluş nedenleri ve kazalarda korunmaya ilişkin bilgi ve eğitim eksikliği gibi etkenlerdir. Çevresel faktörler ise okul alanlarının iyi planlanmaması ve kullanılmaması, okul binalarının çocuklar için uygun dizayn edilmeyerek gereksiz girinti çıkıntıların olması, sınıfların kalabalık olması, sınıflar için dizayn edilen eşyaların sivri kenarlarının olması, oyun alanlarında delik, çukur olması, oyun alanı veya oyun parkının uygun dizayn edilmemesi, okul bahçesi zemininin buzlanması, yer döşemelerinin ıslak veya cilalı olması, zemin yapısının bozuk olması, kapıların önünde çıkışı engelleyecek malzeme, ek bölme, araç bulunması, kapı kolları veya tokmaklarının yüksek olması, üst kat pencerelerde korkuluk olmaması, merdivenlerde korkulukların olmaması ve kaymayı engelleyici şekilde yapılmaması, aydınlatmanın iyi yapılmaması gibi etkenlerdir.

Yapılan araştırmaların çoğu, kazaların % 90 oranında önlenbilir olduğunu göstermektedir. Bu da bize çocukların ve diğer ilgili kişilerin güvenlik önlemlerini tanıması ve bu konuda yeterli eğitim ile donatılması durumunda güvenli davranış becerilerinin geliştirilip kazaların önlenebileceğini göstermektedir. Bu nedenle öncelikli olarak risk altındaki öğrencilerin güvenlik önlemlerinin ne kadarını bildiklerinin belirlenmesi gerekmektedir (Gür ve Yıldız, 2009).

Okul kazalarının oluş nedenlerini inceleyen bazı çalışmalarda çoğunlukla öğrencilerin başına gelen kazalara neden olan çeşitli ihmallerden okul yönetimi sorumlu tutulmuş ve öğrencileri kazalardan korumak için her türlü tedbirin yönetim tarafından alınması gerektiği savunulmuştur (Eraslan, 2007). Bunun yanı sıra kazalarla ilgili öğrencilerin bilinçlendirilmesiyle de güvenli davranış becerileri geliştirip kazaları önleme yoluna gidilebileceği belirtilmiştir (Gür ve Yıldız, 2009).

İlgili literatür incelendiğinde, çoğunlukla 10-14 yaş arası gruptaki çocukların okulda daha çok kaza geçirdiği ifade edilmektedir (Di Scala, Gallagher, Schneps, 1997). Öğrencilerin başına gelen kazaların nedenleri incelendiğinde ise toplam kaza sayısı göz önünde bulundurulduğunda % 48.8 ile dikkatsizlik ilk sırada yer almaktadır (Eraslan ve Aycan, 2008). Gündem Çocuk Derneği'nin yaptığı araştırma verilerine göre son iki yılda 14 öğrenci okulda yaşanan kazalarda önlenbilir nedenlerden dolayı hayatını kaybetmiştir. Ayrıca okulların MEB'in standartlarına uygun olmadığı görülmüştür (Sonay, 2012).

Öğrencilerin birçok yerde yaralanmayla sonuçlanan kazalara maruz kaldığı görülmektedir. Bu kazaların çoğunun özellikle okul ve çevresinde gerçekleşmesi nedeniyle buralarda gerekli önlemler alınmalıdır. Okulun fiziki yapısından sosyal yapısına kadar birçok etken göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye'de okul içi ve bahçesinde öğrencilerin güvenliğini sağlamaya ve birbirlerine veya kendilerine verecekleri zararı önlemeye yönelik nöbetçi öğretmen sistemi uygulanmaktadır. Bu sistem ile en azından okul ve bahçesinde öğrencilerin başına gelebilecek olumsuz durumlar önlenmeye, tenffüs ve öğle arası saatlerinde okul içerisinde ve bahçesinde disiplin ve düzen sağlanmaya çalışılmaktadır.

Nöbetçi Öğretmenlik Uygulaması

Okullarda istenen öğrenmenin gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin kendi kabiliyetlerini geliştirebilmeleri için, okulun öğrenci, öğretmenler ve diğer personel açısından güvenli bir yer olması gerekir (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Bu güvenli ortamın sağlanmasında idari birimler başta olmak üzere birçok kişiye önemli görevler düşmektedir. Bunlardan birisi de nöbetçi öğretmenlerdir. Hamurcu (1998) çocukların hayatları boyunca tehlikelere karşı korunmaları gerektiğini ve bu görevin okullarda nöbetçi öğretmenler tarafından yerine getirildiğini belirtmektedir.

Türkiye'de ikili öğretim yapılan okullarda tenffüsler, tam gün eğitim yapılan okullarda ise hem öğle yemeği vakitleri hem de tenffüsler öğrenci güvenliğinin tehdit altında olduğu zaman dilimleridir. Öğrencilerin bu zaman aralığında korunması ve güvenliğini tehdit edici unsurlardan uzak olması okul yönetiminin sorumluluğu arasındadır. Türkiye'de tenffüslerde dahil olmak üzere öğle arası vaktinde öğrenci güvenliğini sağlama adına nöbetçi öğretmen sistemi uygulanmaktadır. Öğretmenlere verilen bu görev ile ilgili bilgi MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği 44. maddesinde ve 26156 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan MEB

İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak verilmiştir. Bu yönetmeliklerde belirtildiği üzere nöbetçi öğretmenler; günlük vakit çizelgelerini uygulamak, dersi olan öğretmenlerin derslere zamanında girmelerini sağlamak, öğretmeni derse gelmeyen sınıfları okul yönetimine bildirmek, okulun temizliğini, ısıtma, elektrik ve sıhhi tesisatlarını kontrol etmek, etüt yapan öğrencilerle ilgilenerek yemekhane, yatakhane gibi alanları kontrol etmek, okul bina ve tesislerinde yangından koruma önlemlerinin kontrolünü yapmak, varsa eksiklikleri gidermek, bahçede koridorda ve sınıflarda bulunan öğrencilerin kontrolünü yapmak, yaşanması muhtemel olaylar karşısında önlemleri almak ve ilgililere bildirmek, nöbeti boyunca okulun eğitim-öğretim ve disiplin gibi çeşitli işlerini takip etmek ve bu konularda gereken önlemleri almak, nöbet sonunda 'Okul Nöbet Defteri'ne nöbet süresi boyunca yaşadığı önemli olayları ve aldığı tedbirleri ifade eden raporunu yazmak, dersi olmadığı zamanlarda öğretmeni gelmeyen sınıflarla ilgilenmekle birlikte kendilerine verilen eğitim-öğretim, yönetim ve üretim gibi görevleri yerine getirmekle sorumludurlar.

Bu yönetmelikler çerçevesinde okulda güvenliği sağlama adına nöbetçi öğretmene oldukça fazla görevler düşmektedir. Nöbetçi öğretmenin bu görevlerinin yanında nöbetçi olduğu gün boyunca olan derslerine de girmesi, resmi evrak hazırlaması ve idare tarafından kendine verilen görevleri yerine getirmesi öğretmenler adına yorucu olmaktadır. Gündoğdu, Saracaloğlu, Altın ve Üstündağ (2015) yaptıkları araştırma sonucunda öğretmenlerin nöbet görevi esnasında yeterince dinlenemedikleri için psikolojik ve fiziksel olarak yorgunluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Günay ve Özbilen (2014) nöbet tutan öğretmenlerin öğle arası saatlerinde ve öğleden sonraki teneffüslerde öğretmenler odasında olduklarını ve çoğunlukla görevlerini aksattıklarını ifade etmiştir. Bunun nedeni olarak da öğlene kadar öğretmenlerin fazlasıyla yorulmuş oldukları gösterilmiştir. Bu nedenle teneffüs veya öğle yemeği vakitlerinde öğrencilerin kazalardan korunması amacıyla uygulanan nöbetçi öğretmen sisteminin daha verimli hale getirilmesi ve okullarda öğretmenlere bu konuda yardımcı olacak personel bulundurulması gerekebilir.

Nöbetçi öğretmenler öğrencilerin okul içerisinde ve çevresinde güvenli bir ortamda bulunmalarını sağlayacak önlemleri almak ve takibini yapmakla görevlidirler (Turan, 2007). Teneffüslerde öğrencilerin kontrolsüz bırakılması, sınıfa giriş-çıkışlarda özellikle merdivenlerde koşuşturmaların çarpışmalara ve düşmelere neden olması, bazı okullarda öğrenci mevcuduna göre okul bahçelerinin ve oyun alanlarının yetersiz

olması, öğrencilerin rahatça koşup oynayamaması, özellikle bu durumda küçük öğrencilerin çarpışmalardan zarar görmesi gibi nedenlerden dolayı nöbetçi öğretmenler öğrencilerin davranışlarını oldukça kısıtlayan tedbirler almak zorunda kalabilmektedirler (Memduhoğlu ve Taşdan, 2007). Alınan tedbirlere rağmen bazen yine de kazalar kaçınılmaz olabilir. Öğrencileri korumaya yönelik alınan tedbirler öğrenciler için bazen yıkılması gereken kurallar dizisi gibi görünmektedir. Bu nedenle öğrenciler kendilerini yaralamakta, başkalarına da zarar verebilmektedirler. Öğrencilerin kendi davranışlarından veya çevreden kaynaklanan olumsuzluklara karşı bilinçlendirilmesi kaza ve yaralanmaların önüne geçebilir.

Yapılan araştırmalar öğretmenlerin nöbet uygulamasıyla ilgili yasal sorumluluklarını bilmediklerini (Günay ve Özbilen, 2014) ve nöbetçi öğretmenlerin görev tanımlarında eksiklik olduğunu göstermektedir (Alp, 2012). Bu nedenle öğretmenler bazen yaşanan olumsuz durum karşısında yetersiz kalabilmekte ve olaya nasıl müdahale edeceğini bilememektedir. Böylesi bir durumla karşı karşıya kalmalarını önlemek adına öğretmenlerin öncelikle nöbetçi öğretmen sistemiyle ilgili yasa ve yönetmelikler hakkında bilgilendirilmeleri gereklidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama tekniği ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ilgi duyulan alan ve verilerin toplanmasında yararlanılan teknikler açısından nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma “ gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır. Nitel araştırmalarda amaç insan davranışlarını, içinde bulunduğu ortam içerisinde çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39). Nitel araştırmalar da psikolojik ölçümler ve sosyal olaylar ile ilgili daha derinlemesine bilgi sağlanır. Geleneksel araştırma yöntemleri ile ifade edilmesi zor soruların cevaplanması için gerekli bir araştırma yöntemidir. Araştırmacının verilere doğrudan ulaşmasının yanı sıra kısa zamanda daha derinlemesine çalışma sağlamaktadır. Bu araştırmada amaç, okul güvenliğinin sağlanmasında nöbetçi öğretmen uygulamasına yönelik öğretmen görüşlerini belirlemek olduğu için araştırmada nitel araştırma yöntemi seçilmiştir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2013). Ayrıca güncel bir olgunun kendi yaşam çerçevesi içinde çalışılması ve olgu ile içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin olarak belirgin olmaması (Yıldırım ve Şimşek, 2011) nedeniyle araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıdır.

Çalışma Grubu

Bu çalışma 2014-2015 öğretim yılında Amasya ili merkez ortaokullarında gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun seçilmesinde nitel araştırma geleneği içinde ortaya çıkmış olan amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesinde amaç görece olarak küçük fakat araştırma hakkında bilgi verebilecek bireylerin çeşitliliğini yansıtan örneklem oluşturmaktır. Ayrıca maksimum çeşitliliğe bağlı örneklem oluşturmakla, çeşitlilik gösteren durumlar arasında ortak ve paylaşılan olgular olup olmadığını bulmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymak amaçlanmıştır (Yıldırım ve

Şimşek, 2011, s. 108). Çalışma grubundaki katılımcılara ait veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubunda Bulunan Öğretmenlere Ait Demografik Veriler

Değişkenler		N
Yaş	30 yaş ve altı	4
	31-35	14
	36 ve üstü	12
Cinsiyet	Kadın	13
	Erkek	17
Kıdem	10 yıl ve altı	13
	11-15 yıl	10
	16 yıl ve üstü	17
Hizmetiçi Eğitim	Evet	0
	Hayır	30
İlkyardım Eğitimi	Evet	11
	Hayır	9

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma grubunu 13 kadın ve 17 erkek olmak üzere 30 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin yaş değişkenine bakıldığında 30 yaş altı 4 öğretmen, 31-35 yaş arası 14 ve 36 yaş ve üstü 12 öğretmen bulunmaktadır. Kıdem değişkenine bakıldığında ise 10 yıl ve altı 13 öğretmen, 11-15 yıl arası 10 öğretmen ve 15 yıl ve üstü 17 öğretmen araştırmaya katılmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerden hiçbiri nöbet göreviyle ilgili herhangi bir eğitim almamışlardır. Katılımcılardan 20’si ilkyardım eğitimi almış olmakla birlikte herhangi bir olaya müdahale edebilecek durumda değildirler. 9 öğretmen ilkyardım eğitimi almamış, bir öğretmen ise ilkyardım eğitimi almış ve kendi isteğiyle bunu geliştirmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin kodlanmış kişisel bilgilerine ilişkin veriler Ek. 4’de verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme sözlü olarak iki kişi arasında gerçekleşen bir iletişim süreci olarak tanımlanmakta ve görüşme araştırılan konu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlamaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit soruları cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine bilgi edinmeyi sağlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). Bu nedenle araştırmada görüşme yöntemi kullanılmıştır. “Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” (Patton, 1987; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırma da, konu ve alanlara bağlı kalarak hem daha önce hazırlanan soruları sormak hem de konu hakkında derinlemesine daha ayrıntılı bilgi edinmek için ek sorular da sorabilmek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Görüşme formunda yer alan sorular konu hakkında alanyazın taraması yapıldıktan sonra hazırlanmıştır. Görüşme sorularının anlaşılabilirliğinin incelenmesi amacıyla beş öğretmen ile ön görüşme yapılmıştır. Uzman görüşü alınmış ve sorular buna göre düzenlenmiştir. Görüşme formundaki bazı soru maddeleri düzenlenerek sondalar ilave edilmiştir. Son olarak tekrar uzman görüşü alınarak forma son şekli verilmiştir (EK-1). Görüşme formunda 7 soru bulunmaktadır.

Verilerin Analizi

Nöbetçi öğretmenlerin okul güvenliğini sağlaması ile ilgili bu araştırmada, nöbetçi öğretmen görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler nitel veri analizlerinden içerik analiziyle değerlendirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. İçerik analizinde ilk aşama verilerin kodlanmasıdır. Diğer bir ifadeyle elde edilen verilerin incelenerek anlamlı bölümlere ayrılması ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğinin bulunmasıdır. İkinci aşama, kodları belirli kategori altında toplayabilen temaların bulunması, üçüncü aşama verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve son aşama ise bulguların yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Görüşmeyi kabul eden öğretmenler ile çalıştıkları okullarda yüz yüze görüşme yapılmıştır. Kabul eden katılımcılardan ses kaydı alınmış, ses kaydını kabul etmeyen katılımcıların cevapları not alma tekniğiyle kayıt altına alınmıştır. Öğretmenler ile yapılan görüşmeler ortalama 600 dakika sürmüştür. Bilgisayar ortamında yazılı hale getirilen veriler alıntılarla desteklenerek yorumlanmıştır. Katılımcıların verdiği cevaplar dört aşamada analiz edilmiştir; verilerin kodlanması, temaların bulunması, verilerin kodlara ve temalara göre organize edilmesi ve tanımlanması ve son olarak bulguların yorumlanmasıdır.

Araştırmanın geçerliğini sağlamak için toplanan veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğretmenlerden doğrudan alıntı yapılarak geçerlik artırılmaya çalışılmıştır. Yüzyüze görüşmeler yapılarak konu hakkında ayrıntılı bilgi toplama, elde edilen bulguların doğrulanması için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağı da geçerliği artırmaktadır. Araştırma sonuçlarının benzer ortamlara genellenebildiği düşünüldüğünde dış geçerliğinin olduğu söylenebilir (Yıldırım ve

Şimşek, 2011). Ayrıca araştırmanın iç geçerliliğini sağlama adına alanda uzman başka bir araştırmacıya elde edilen ham veriler verilerek temalar oluşturması istenmiş ve bunun sonucunda, uzman ile araştırmacının oluşturduğu temaların birbiri ile örtüştüğü görülmüştür.

Dış geçerliliğin sağlanması için araştırmacı öncelikle kendi konumunu (öğretmen olma ve nöbet tutma) açık hale getirmiştir. İkinci olarak araştırmaya katkıda bulunan bireyler açık bir biçimde tanımlanmıştır. Üçüncü olarak elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve ve varsayımlar tanımlanmıştır. Son olarak veri toplama ve analiz yöntemleriyle ilgili açıklamalar yapılarak güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, elde edilen veriler alt amaçlara yönelik olarak çözümlenmiştir.

Güvenli Okul Kavramına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında, öğretmenlere güvenli okul kavramına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Bu soruya ilişkin içerik analizi sonuçları Tablo 2’de betimlenmiştir.

Tablo 2. Güvenli Okul Kavramı

Temalar	Kategoriler	F
Tüm tedbirlerin alınması (f=16)	Öğrenci, öğretmen ve diğer personele gelebilecek zararlara karşı bütün tedbirlerin alınmasıdır (Ö1, Ö2, Ö8, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27)	7
	Çocukların tehlikelerden uzak eğitim almasıdır (Ö9, Ö22, Ö23, Ö24, Ö29, Ö30)	6
	Tehlikelere karşı okul idaresi ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmasıdır (Ö7, Ö18, Ö21)	3
Huzurlu bir ortam (f= 12)	Öğrencilerin ve okulda çalışan personelin huzur içerisinde çalıştığı yerdir (Ö6, Ö10, Ö11, Ö12, Ö19, Ö28)	6
	Öğrenci ve çalışanların güvende olmasıdır (Ö5, Ö12, Ö17, Ö19, Ö20, Ö28)	6
	Korku ve endişenin olmadığı okuldur (Ö6, Ö8, Ö28)	3
Donanımlı okul (f= 10)	Öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve can güvenliğini koruyabilecek donanıma sahip olmasıdır (Ö3, Ö4, Ö13, Ö15, Ö20)	5
	Okulun fiziksel ve sosyal koşullarının uygun olmasıdır (Ö9, Ö13, Ö14, Ö16, Ö30)	5

Tablo 2’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin güvenli okul kavramına ilişkin görüşleri tüm tedbirlerin alınması (f= 16), huzurlu bir ortam (f= 12) ve donanımlı okul (f= 10) olmak üzere üç tema altında toplanmaktadır.

Güvenli okulu tüm tedbirlerin alınmasıyla ilişkilendiren öğretmenlerin büyük kısmı okul güvenliğini öğrenci, öğretmen ve diğer personele gelebilecek zararlara karşı bütün tedbirlerin alınması olarak tanımlamışlardır (f= 7). Bazı öğretmenlere göre güvenli okul, çocukların tehlikelerden uzak eğitim aldığı yer (f= 6), bazılarına göre ise tehlikelere karşı okul idaresi ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmasıdır (f=3).

Öğretmenlerin bu temayla ilgili görüşlerinin bazıları şu şekildedir:

Ö23: Öğrenci ve öğretmen açısından tehlike oluşturabilecek durumların ortadan kaldırılması. Tehlikelerden ve risklerden arındırılmış ortamdır.

Ö24: Öğrencilerin ve çalışanların okul içinde ve çevresinde, oluşabilecek kazalardan ve olumsuz durumlardan uzak olmasıdır. Güvenli okul, her tehlide karşılık alınan tedbirlerin olduğu bir okuldur.

Ö25: Çocuklar için bütün tedbirlerin alındığı yer. Öğrenci ve öğretmenlerin günlerini zarar görmeden çok rahat bir şekilde geçirdikleri ortam.

Ö26: Güvenli denildiğinde tabii ki can ve mal güvenliği geliyor aklı. Ancak, güvenli okul denildiğinde aklıma; tehlikelerden, sağlıksız ürünlerden, art niyetli insanlardan ve kaza ihtimallerinden arındırılmış bir okul geliyor.

İfadelerdende anlaşıldığı üzere öğretmenler okul güvenliğini, okulun bütün olumsuz şartlardan arındırılması ve olumsuzluklara karşı bütün tedbirlerin alınması şeklinde tanımlamışlardır.

Huzurlu bir ortam teması altında öğretmenler güvenli okulu, öğrencilerin ve okulda çalışan personelin huzur içerisinde çalıştığı ($f= 6$), öğrenci ve çalışanların güvende olduğu ($f= 6$) ve korku ve endişenin olmadığı okul ($f= 3$) olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin bu konudaki düşüncelerinden bazıları şu şekildedir:

Ö6: Öğrenci ve öğretmenlerin daha huzurlu, rahat bir ortamda dersini işleyebilmesi ve okula gelmek istemesidir. Güvenli okul, öğrenci ve öğretmenin korkmadan gittiği okuldur.

Ö10: Okul güvenliği, çocukların ve öğretmenlerin kendilerini huzurlu ve rahat hissettikleri ortamdır.

Ö20: Öğrencilerin ve öğretmenlerin her yönden koruma altında olduğu, kimseye hiçbir yönden zarar gelmeyeceği ve öğrencilerin korkusuzca okul birimlerinde dolaşabildiği ortamdır.

Öğretmenlerin bazıları güvenli okulu öğrenci, öğretmen ve okulda çalışan diğer personelin huzur içerisinde ve korkusuz bir şekilde bulunduğu yer olarak tanımlarken, bir öğretmende güvenli okulu insanın kendini evindeki gibi hissetmesidir şeklinde tanımlamıştır.

Ö28: Öğrencinin kendini evindeki gibi güvenli bir ortamda hissetmesi demektir. Korkunun ve endişenin olmadığı bir okuldur.

Donanımlı okul teması altında öğretmenler güvenli okulun, öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve can güvenliğini koruyabilecek donanıma sahip ($f= 5$), fiziksel ve sosyal koşulları eğitim- öğretime uygun ($f= 5$) olan okul olduğunu ifade etmişlerdir. Buna yönelik bazı görüşler şu şekildedir:

Ö4: Özellikle öğrencilerin güvenli ve sağlıklı bir ortamda eğitim görmeleri diyebiliriz. Okulun fiziki şartlarının, öğrencilerin güvenli bir şekilde eğitim görmesi için elverişli olmasıdır.

Ö13: Kapıda güvenlik görevlisi olan, çevre duvarları yüksek, izinsiz geçişe izin vermeyen, okul içinde en az bir sağlık personeli ve ona ait gerekli sağlık malzemeleriyle donatılmış oda bulunan, iyi bir rehberlik servisi olan, yetkinin

öğretmende olduğu ve öğretmenlerin en basit olayda bile aşağılanmasının önlendiği bir ortamdır.

Ö15: Okul öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve can güvenliğini koruyabilecek donanımına sahip olmalıdır. Bunun için okulda sağlık görevlileri, okul girişinde güvenlik görevlisi, engelli vatandaşlar için özel hazırlanmış ekibmanlar v.s. olmalıdır.

Okul Güvenliğinin Sağlanmasına İlişkin Bulgular

Öğretmenlere okul güvenliğinin nasıl sağlanacağına ve bu süreçte kimlerin görev alması gerektiğine yönelik görüşleri sorulmuştur. Yanıtlar içerik analizine tabi tutulmuş, sonuçlar Tablo 3’de özetlenmiştir.

Tablo 3. Okul Güvenliğinin Sağlanması ve Bu Süreçte Görev Alması Gerekenler

Temalar	Kategoriler	F
Güvenlik kadrosu (f= 30)	Güvenlik görevlisi ve nöbetçi öğretmenle sağlanmalıdır (Ö13, Ö14, Ö19, Ö22, Ö24, Ö25, Ö27, Ö30)	8
	Tüm eğitim kadrosunun işbirliğiyle sağlanmalıdır (Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö12, Ö16, Ö17, Ö28)	8
	Sadece güvenlik görevlisi veya polis ile sağlanmalıdır (Ö6, Ö9, Ö10, Ö11, Ö15, Ö20, Ö21, Ö29,	8
	Güvenlik eğitimi almış kişilerce sağlanmalıdır (Ö8, Ö18, Ö23, Ö26)	4
	İdari kadronun gerekli tedbirleri almasıyla sağlanmalıdır (Ö5, Ö6)	2
Fiziksel düzenlemeler (f= 6)	Gerekli fiziki (kullanılan araç gereç açısından) düzenlemeler yapılmalıdır (Ö1, Ö4, Ö15, Ö18, Ö28)	5
	Okulun projesinde güvenlik dikkate alınmalıdır (Ö4)	1

Tablo 3’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin önemli bir bölümü okul güvenliğinin güvenlik kadrosu ile sağlanabileceğini düşünürken (f= 30), diğer öğretmenler ise fiziksel önlemler ile sağlanabileceğini (f= 6) belirtmişlerdir.

Güvenlik kadrosu teması altında öğretmenler okul güvenliğinin; güvenlik görevlisi ve nöbetçi öğretmenle (f= 8), tüm eğitim kadrosunun işbirliğiyle (f= 8), sadece güvenlik görevlisi veya polis ile (f= 8), güvenlik eğitimi almış kişilerce (f= 4) ve idari kadronun gerekli tedbirleri almasıyla (f= 1) sağlanabileceğini belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin okul güvenliğinin güvenlik eğitimi almış kişilerce sağlanabileceğini belirten ifadelerden bazıları şu şekildedir:

Ö8: Okulda kameralar kullanılmalı. Aileler ile iletişim içinde olunmalı. Aileler ve öğrenciler maruz kalabilecekleri olumsuz durumlar için uyarılmalı ve bu konularda ilgili kurum ve kişiler tarafından seminerler düzenlenmeli. Güvenlik eğitimi almış uzman kişiler tarafından okulların giriş ve çıkışları kontrol edilmelidir.

Ö26: Güvenlik ciddi bir iştir. Bunun için eğitilmiş insanlar gerekmektedir. Riskli bir ortamda eğitilmiş bir gözle ortamı taramak güvenliği ciddi oranda artırıyor.

Bunun için kurslar alınması şarttır. Güvenliğin sağlanmasında takım çalışması da önemlidir.

Okulda güvenliğinin güvenlik görevlisi ve nöbetçi öğretmen ile sağlanabileceğini belirten öğretmenlerde görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö14: Bu sürecin bir kısmında özel güvenlik elemanları, bir kısmında öğretmenler ve idare görev almalıdır. Özel güvenlik okul içinden ziyade okul dışından gelebilecek güvenlik zafiyetlerini gidermeli. Okul içinde nöbet sistemi ile öğretmenler ve idari kadro rol almalıdır. Fakat bu konuda öğretmenin nöbet günlerinde ders yoğunluğu az olmalıdır. Ayrıca nöbet gibi ağır ve önemli bir görev için öğretmenlere tatmin edici ücret verilmelidir. Gerek idari kadro gerek hizmetlilerde güvenlik sağlama adına görevlendirilmelidir. Hizmetlilerin temizlik haricinde okuldaki onarım işlerinin hemen yapılması konusunda da görevlendirilebilmesi gerekir.

Ö19: Okul güvenliğini sağlamada, sadece öğretmenler sorumlu olmamalıdır. Okul girişinde ve okul bahçesinde bir güvenlik birimi oluşturulmalıdır. Okul içinde öğretmenler nöbet görevi ile güvenliği sağlamada görevli olabilirler.

Ö22: Okul binasının dışını polis korumalı. Okul idaresinin kontrolünde nöbetçilik sistemi ve güvenlik elemanlarıyla sağlanmalıdır.

Ö27: Okul güvenliği şu anki mevcut şartlarda özel güvenlik birimleri ve öğretmenlerle sağlanabilir.

Ö30: Okullarda girişlerde güvenlik görevlisi olmalıdır. Fakat bu yeterli olmaz öğrenciye yakın olan öğretmenlerinde bu görevi üstlenmesi gerekir.

Ö24: Okul güvenliği, okul kapısında bir bekçi, nöbetçi öğretmen ve idarecilerle işbirliği içinde olunarak sağlanabilir. Hatta bu konu üzerine yardımcı personellerin olması daha etkili olabilir.

Okul güvenliğinin fiziksel düzenlemeler ile sağlanacağını belirten öğretmenler; gerekli fiziki (kullanılan araç ve gereç açısından) düzenlemelerin yapılması (f= 5) ve okulun projesi hazırlanırken güvenlik önlemlerinin de dikkate alınması gerektiğini (f= 1) belirtmişlerdir. Bu görüşleri yansıtan bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

Ö1: Okul araç ve gereçlerinin öğrenciye uygun olmasıyla sağlanır.

Ö4: En başta okulun projesi çizilirken mühendisler güvenliği dikkate almalıdır. Eğitim ve öğretim hayatı başladıktan sonra oluşan ve oluşabilecek güvenlik zafiyetleriyle ilgili öğretmenlerin gözlemleri dikkate alınarak fiziki düzenlemeler yapılabilir.

Ö15: Bana göre okulun güvenliği önceden hazırlanmış bir plan doğrultusunda tüm okul tiplerine uygun bir güvenlik ekibi ile yapılmalıdır. Ayrıca okul dijital

olarak da gözlemlenmelidir. Okul ekipmanları öğrencilere fiziki tehlike oluşturmayacak şekilde seçilmelidir.

Okul Güvenliğinin Sağlanmasında Nöbet Uygulamasının Öneme İlişkin Bulgular

Öğretmenlerin okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulamasının önemine ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğretmenlerin yanıtları Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Okul Güvenliğinin Sağlanmasında Nöbet Uygulamasının Önemi

Temalar	Kategoriler	F
Önemli (f= 23)	Öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azaltır (Ö1, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö15, Ö18, Ö20, Ö28, Ö30)	13
	Önemlidir ancak nöbet görevi sadece öğretmene bırakılmamalıdır (Ö3, Ö11, Ö19, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25)	7
	Önemlidir ve sadece öğretmenler tarafından yapılmalıdır (Ö4, Ö14, Ö22)	3
Yeterli değil (f= 7)	Basit olaylarda belki etkili olabilir (Ö5, Ö26, Ö29)	3
	Fazla etkisi olmamaktadır (Ö2, Ö16, Ö17, Ö27)	4

Tablo 4'te görüldüğü gibi, öğretmenlerin büyük bir kısmı nöbet uygulamasının okul güvenliğinin sağlanmasında önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir (f= 20). Bunun yanında okul güvenliğini sağlamada nöbet uygulamasının yeterli olmadığını (f= 7) belirten öğretmenler de olmuştur.

Okul güvenliğini sağlamada nöbet uygulamasının önemli bir yeri olduğunu ifade eden öğretmenler; nöbet görevinin öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azalttığını (f= 13) belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı, okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet görevinin çok önemli olduğunu ancak bu görevin sadece öğretmene bırakılmaması gerektiğini (f= 7), diğer bir kısmı da bu görevin sadece öğretmenler tarafından yapılması gerektiğini (f= 3) dile getirmişlerdir.

Öğretmenlerin, nöbet görevinin önemli olduğunu fakat bu görevin sadece nöbetçi öğretmene bırakılmaması gerektiğinin belirten ifadelerden bazıları aşağıda verilmiştir.

Ö21: Nöbet tutulması gereklidir ama bu görevin tamamının öğretmene bırakılması hatalıdır.

Ö23: Nöbet tutulan yerde güvenliğe mutlaka etkisi oluyordur. Ancak, genel anlamda dışarıdan gelebilecek tehlikelerden okulu korumak için dış kapıda güvenlik görevlileri olmalıdır. Ayrıca, nöbetin iyi bir şekilde tutulması (zamanında nöbet yerinde olma, öğrencilerle ilgilenme, sınıfları dolaşma gibi) kaza ve yaralanma olaylarını engelleyebilir.

Ö24: Nöbet uygulaması aslında durumu kurtarmak için yani şu andaki tek çıkış yolu olarak görülmektedir. Fakat bu görev sadece öğretmenlere kaldığı için sıkıntı olmaktadır. Hem derse girmek hem de nöbet tutmak öğretmen için çok yorucu olmaktadır. Kendi adıma nöbet günümde ya derslerde gerektiği gibi verimli olamıyorum ya da nöbeti aksatıyorum. Kesinlikle nöbet uygulaması için öğretmene yardımcı personel gereklidir.

Öğretmenlerin, nöbet görevinin öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azalttığını belirttikleri ifadelerden birkaçı aşağıda verilmiştir:

Ö12: Nöbet uygulaması okul içi ve okul bahçesi açısından önemlidir. Nöbet bu yerlerin disiplin ve düzenini sağlar. Öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azaltır. Öğretmenlerinde derslerine daha düzenli ve uygun bir ortamda girmelerini sağlar.

Ö18: Öğrencilerde izlenme hissi otokontrol sağlıyor. Daha dikkatli ve kontrollü oynuyorlar. Problemler karşısında erken müdahale şansı oluyor. Çocuklara güven hissi veriyor.

Ö30: Okul içerisinde olabilecek birçok olayın başlamadan bitmesi nöbetçi öğretmen sayesinde gerçekleşmektedir. Nöbetçi öğretmen olmayan bir okula çocuğumu dahi göndermem.

Öğretmenlerin okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulamasının önemine ilişkin diğer görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö14: Çok önemlidir. Bu görev başka kadrolara değil öğretmenlere verilmelidir. Ancak, Öğretmenin nöbet tuttuğu gün ders yoğunluğu fazla olmamalı ve nöbet görevinden dolayı tatmin edici bir ücret verilmelidir.

Ö25: Nöbet uygulaması oldukça önemli fakat bu nöbetleri öğretmenlerin tutmaması gerekir. Öğretmenlerin sadece derslerle ve öğrencilerle ilgilenmesi gerekir. Nöbet görevi için özel kişiler seçilmeli ve eğitilmelidir.

Yeterli değil teması altında öğretmenler nöbet uygulamasının sadece basit olaylarda belki etkili olabileceğini ($f=3$), bunun dışında fazla etkisinin olmadığını ($f=4$) belirtmişlerdir. Nöbet uygulamasının yeterli olmadığını düşünen öğretmenlerin görüşlerini yansıtan ifadelerden bazıları şu şekildedir.

Ö2: Nöbet uygulamasının bence çok önemli bir yeri yoktur. Önleyici tedbirler almalıyız. Nöbetçi öğretmen yerine çocukların teneffüslerde rahat edebileceği, birbirlerine zarar vermeyecekleri oyun alanları, sahalar vb. yerlerin yapılması daha etkili olacaktır.

Ö16: Çok azdır. Öğrencilere uygun eğitimin verilmesiyle kendi öz denetimlerini yapacakları sistemin oluşturulması gerekir.

Ö26: Ani müdahaleler dışında çok fazla bir etkisi yoktur.

Ö27: Nöbet sistemi tüm okullarda uygulanmakla birlikte yeterli olmadığını düşünüyorum. Öğrenci gözlemlerinden öteye geçmemektedir. Özellikle akran şiddetini çok önleyememekte ve bunun yanında çevreden gelen tehditlere karşı tamamen etkisiz kalmaktadır.

Nöbet Uygulamasının Olumlu Yönlerine İlişkin Bulgular

Öğretmenlere yöneltilen bir diğer soru nöbet uygulamasının öğrenci, öğretmen ve okul açısından olumlu yönüne ilişkin görüşleridir. Katılımcıların yanıtları içerik analizi ile incelenmiş, sonuçlar Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Nöbet Uygulamasının Olumlu Yönleri

Temalar	Kategoriler	F
Öğrenci açısından (f= 31)	Kaza ve yaralanma risklerinin önüne geçer (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö12, Ö14, Ö15, Ö23, Ö24, Ö29, Ö30)	12
	Öğrenci kendini güvende hisseder (Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö17, Ö18, Ö22, Ö25, Ö26, Ö28)	12
	Öğrencilerin taşkınlık yapmasını önler (Ö13, Ö16, Ö19, Ö20, Ö21, Ö27,)	6
	Hiçbir olumlu yönü yoktur (Ö2)	1
Okul açısından (f= 31)	Okulda disiplin ve düzen sağlanır ve okul araç-gereçleri korunur (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö20, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28, Ö29, Ö30)	24
	Yetersizde olsa okulda güvenlik sağlanmaya çalışılıyor (Ö16, Ö17, Ö19, Ö27)	4
	Veliye karşı sorumluluğunu yerine getirmiş olur (Ö18, Ö22)	2
	Öğrencilerin okulda güvenli eğitim almaları sağlanır (Ö22)	1
Öğretmen açısından (f= 30)	Olumlu bir yanı yoktur (Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö10, Ö13, Ö20, Ö21, Ö26, Ö29)	10
	Öğrencileri sınıf dışında gözlemleme imkanı olur (Ö4, Ö5, Ö6, Ö11, Ö15, Ö17, Ö25, Ö27)	8
	Daha huzurlu ve güvenli eğitim- öğretim ortamı sağlar (Ö8, Ö9, Ö16, Ö30)	4
	Öğretmenin vicdanen kendini rahat hissetmesini sağlar (Ö14, Ö18, Ö22, Ö28)	4
	Derse giren öğretmenlerin derse daha düzenli ve rahat ortamda girmelerini sağlar (Ö12, Ö19, Ö23, Ö24)	4

Tablo 5’te görüldüğü gibi öğretmenlerin nöbet uygulamasının olumlu yönlerine ilişkin görüşleri; öğrenci açısından (f= 31), okul açısından (f= 31) ve öğretmen açısından (f= 30) olmak üzere üç tema altında toplanmaktadır.

Öğretmenler nöbet uygulamasının öğrenci açısından olumlu yönlerini; öğrencilerin okulda kaza geçirme ve yaralanma riskinin önüne geçtiği (f= 12), öğrencinin kendini güvende hissettiği (f=12), öğrencilerin taşkınlık yapmasının önlediği (f=6) ve hiçbir olumlu yönü olmadığı şeklinde (f= 1) belirtmişlerdir.

Öğretmenlerin, nöbet uygulamasının öğrencilerin okulda kaza geçirme ve yaralanma riskinin önüne geçtiğini belirten görüşlerini yansıtan ifadelerden bazıları şöyledir:

Ö10: Öğrenci nöbet uygulamasından dolayı kendini güvende hisseder.

Ö12: Yaralanma, kaza geçirme, başkaları tarafından şiddete maruz kalma risklerini azaltır. Nöbetçi öğretmenin olduğu yerde öğrenci kendini güvende hisseder.

Ö14: Nöbet uygulaması öğrencilerin fiziksel ve psikolojik şiddetten ve kazalardan korunmalarını sağlar.

Ö23: Takip edildiği düşüncesi olduğu için daha dikkatli davranıyorlar. Bu da kavga ve yaralanma riskini azaltır.

Nöbet uygulamasının öğrenci açısından hiçbir olumlu yönü olmadığını belirten bir öğretmen ise görüşünü şu şekilde ifade etmiştir.

Ö2: Bana göre nöbet uygulamasının öğrenci açısından olumlu herhangi bir yönü yoktur. Çünkü nöbetçi öğretmenin orada bulunması kazaları engelleyemiyor. Aynı anda birden fazla yerde olamıyorsunuz. Siz koridorun bir ucundayken diğer ucunda öğrenci yaralanabiliyor.

Okul açısından teması altında ise öğretmenler nöbet uygulamasının olumlu yönlerini; okulda disiplin ve düzen sağlanır ve okul araç-gereçleri korunur ($f= 24$), yetersizde olsa okulda güvenlik sağlanmaya çalışılıyor ($f= 4$), okul veliye karşı sorumluluğunu yerine getirmiş olur ($f= 2$) ve öğrencilerin okulda güvenli eğitim almaları sağlanır ($f= 1$) şeklinde belirtmişlerdir.

Ö1: Okul açısından okul eşya, araç –gereçlerinin korunması, öğrenci taşkınlıklarını minimize etme açısından faydalı olabilir.

Ö12: Okul açısından daha düzenli bir ortam olur. Öğrencilerin kendilerine ve okuldaki eşyalara, okul çevresine zarar vermesi engellenir. Daha disiplinli bir ortam oluşur. Derslerin daha uygun ortamda işlenmesi sağlanır.

Ö19: Yetersizde olsa güvenlik sağlanmaya çalışılıyor.

Ö22: Velilerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirmede yardımcı olur. Öğrencilerin okulda güvenli bir şekilde eğitim alması sağlanmış olur.

Ö23: Düzenli ve tertipli bir okul düzeni sağlanmış olur. Sağlıklı eğitim-öğretim yapabilme oluşabilecek olumsuzluklara karşı tedbir alınmasını sağlar.

Öğretmenler açısından teması altında, nöbet uygulamasının olumlu yönleri olumlu bir yanı yoktur ($f= 10$), öğrencileri sınıf dışında gözlemleme imkanı olur ($f= 8$), daha huzurlu ve güvenli eğitim- öğretim ortamı sağlar ($f= 4$), öğretmenin vicdanen kendini rahat hissetmesini sağlar ($f= 4$) ve derse giren öğretmenlerin derse daha düzenli ve rahat ortamda girmelerini sağlar ($f= 4$) olarak belirtilmiştir.

Öğretmenlerin, nöbet uygulamasının öğretmen vicdanen kendini rahat hissetmesini sağladığına ilişkin görüşlerinden bazıları şu şekildedir:

Ö14: Öğrencilerine faydalı olma, rehberlik yapabilme, bir noktada kendine emanet edilenlere sahip çıkabilme imkanı sağlar ve öğretmen bunun rahatlığını hisseder.

Ö18: Öğle arası gibi uzun sürelerde öğretmen emanet öğrencilere hakim olduğu için vicdanen rahatlar.

Öğretmenlerin bu konudaki diğer görüşleri ise şu şekildedir:

Ö4: Öğretmen sınıf dışında öğrencileri gözlemleyerek daha iyi tanıma fırsatı yakalar.

Ö7: Yorucu, sorumluluk gerektiren ve karşılıksız yapılan bir iştir. Olumlu bir yön bulamıyorum.

Ö12: Nöbet uygulaması sayesinde derse giren öğretmenler daha düzenli bir ortamda derse girebilir. Okuldaki karmaşa ortadan kalkar.

Nöbet Uygulamasının Olumsuz Yönlerine İlişkin Bulgular

Katılımcı öğretmenlere nöbet uygulamasının olumsuz yönlerine yönelik görüşleri sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarına dayalı olarak yapılan içerik analizi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Nöbet Uygulamasının Olumsuz Yönleri

Temalar	Kategoriler	F
Öğrenci açısından (f= 30)	Sürekli gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissedebilirler (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö6, Ö9, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö21, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29)	20
	Olumsuz herhangi bir yönü yoktur (Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö20, Ö22, Ö25, Ö30)	8
	Öğrencilerin özgüvenlerinin gelişmesini engeller (Ö19, Ö24)	2
Okul açısından (f= 30)	Herhangi bir olumsuz yönü yoktur (Ö2, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö12, Ö13, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö30)	16
	Güvenlik açısından okula ciddi sorumluluklar yüklemektedir (Ö3, Ö6, Ö14, Ö17, Ö18, Ö23)	6
	Öğretmenin verimi düştüğü için başarıda sıkıntı olur (Ö11, Ö15, Ö16, Ö24, Ö28)	5
	Öğretmen ile idareyi karşı karşıya getirir (Ö1, Ö4, Ö22)	3
Öğretmen açısından (f= 30)	Hem fiziksel hem de psikolojik olarak yorulurlar ve performansları düşer (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30)	30

Tablo 6 incelendiğinde, nöbet uygulamasının olumsuz yönleriyle ilgili öğretmen görüşleri öğrenci açısından (f=30), okul açısından (f= 30) ve öğretmen açısından (f=30) olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Öğrenci açısından teması altında öğretmenler nöbet uygulamasının öğrencilerde sürekli gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissi oluşabileceğini ($f= 20$) belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlere göre ise nöbet uygulamasının öğrenci açısından olumsuz herhangi bir yönü yoktur ($f= 8$). Bazılarına göre ise öğrencilerin özgüvenlerinin gelişmesini engeller ($f=2$). Katılımcıların bu konudaki görüşlerini yansıtan ifadelerden bazıları şöyledir:

Ö12: Sürekli izleniyor olma duygusu öğrencide tedirginliğe neden olabilir.

Ö13: Sürekli gözetimden dolayı kendini baskı altında hisseder.

Ö14: Denge sağlanamazsa öğrenciler kendilerini baskı altında hissedebilirler.

Ö19: Öğrenciler sürekli takip altında oldukları için özgüvenleri gelişmeyebilir.

Nöbet uygulamasının öğrenci açısından olumsuz bir yönü olmadığını belirtilen ifadelerden biri şu şekildedir.

Ö8: Öğrenci açısından olumsuz bir durum olduğunu düşünmüyorum. Sonuçta başına gelebilecek kazalardan korunup güvenliği sağlanmaya çalışılıyor.

Okul açısından teması altında, öğretmenler nöbet uygulamasının okul için herhangi bir olumsuz yönü olmadığını ($f= 16$), ancak güvenlik açısından okula ciddi sorumluluklar yüklediğini ($f= 6$), öğretmenin verimi düştüğü için öğrenci başarısında sıkıntı oluşabileceğini ($f= 5$) ve nöbet uygulamasının öğretmen ile idareyi karşı karşıya getirdiğini ($f=3$) belirtmişlerdir. Katılımcıların bu görüşlerini örneklendiren ifadeler aşağıda verilmiştir.

Ö3: Resmi işlerin dışında güvenlik ile ilgili sorunlarla ilgilenmek zorunda kalmaktadır.

Ö8: Okul açısından olumsuz bir yönü olduğunu düşünmüyorum.

Ö15: Nöbet tutan öğretmenin yorgunluk ve stres nedeniyle performansı düştüğü için o gün dersine girdiği sınıflardaki verimi de az olur.

Nöbet uygulamasının öğretmen ile idareyi karşı karşıya getirdiğinin belirten ifadelerden ikisi şu şekildedir:

Ö1: Öğretmen ile yönetim arasında huzursuzluk sebebidir.

Ö4: Nöbet tutan öğretmenler görevlerinin gereklerini yeterince yerine getirmediği zaman idare ile öğretmen arasında sıkıntı yaşanır.

Öğretmenler, nöbet uygulamasının öğretmen açısından temasıyla ilgili olarak öğretmenlerin hem fiziksel hem de psikolojik olarak yorulduklarını ve buna bağlı olarak performanslarının düştüğünü ($f= 30$) belirtmişlerdir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Ö8: Öğretmen açısından çok yorucu ve stresli bir görevdir.

Ö12: Nöbet tutan öğretmenler psikolojik olarak baskı altındadırlar. Çünkü yaşanacak kazalardan sorumlu olurlar. Bunun yanı sıra fiziksel olarak da hem derse girip hem nöbet tuttukları için yorgun düşerler.

Ö15: Nöbet uygulaması öğretmenin ders performansını düşürmektedir.

Ö19: Öğretmen açısından yorucu olmakta, nöbet günü ders verimi azalmaktadır.

Ö25: Öğretmen gün boyu hem derse girip hem de nöbet tuttuğu için verimi düşmektedir.

Nöbet Görevi Esnasında Yaşanan Örnek Olaylara İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında öğretmenlerden nöbet görevi esnasında yaşadıkları bir olayı anlatmaları istenmiştir. Katılımcıların yanıtlarına dayalı olarak yapılan içerik analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Nöbet Görevi Esnasında Yaşanan Örnek Olaylar

Temalar	Kategoriler	F
Öğrenciden kaynaklanan olaylar ($f= 13$)	Öğrencilerin dikkatsizliğinden kaynaklanan olaylar (Ö7, Ö9, Ö10, Ö13, Ö18, Ö19, Ö20)	7
	Öğrencilerin bilinçsiz davranışlarından kaynaklanan olaylar (Ö2, Ö22, Ö23)	3
	Öğrenciler arasında yaşanan kavgalar (Ö11, Ö25)	2
	Öğrencilerin birbirlerine karşı olan cinsel istismar olayları (Ö17)	1
Okulun fiziksel yapısından kaynaklanan olaylar ($f= 5$)	Okulun araç- gereçlerinden kaynaklanan olaylar (Ö2, Ö4, Ö28)	3
	Sınıf kapısına çarpma sonucu yaşanan olaylar (Ö12, Ö28)	2
Okul dışı etkenlerden kaynaklanan olaylar ($f= 5$)	Farklı okulların öğrencilerinin gelip okul bahçesinde neden olduğu olaylar (Ö8, Ö29, Ö30)	3
	Velilerden kaynaklanan olaylar (Ö3, Ö15)	2

Tablo 7’de görüldüğü gibi, nöbet görevi esnasında öğretmenlerin yaşadığı örnek olaylarla ilgili bulgular öğrenciden kaynaklanan olaylar ($f= 12$), fiziksel yapısından kaynaklanan olaylar ($f= 5$) ve okul dışı etkenlerden kaynaklanan olaylar ($f= 5$) olmak üzere üç tema altında toplanmıştır.

Öğrenciden kaynaklanan olaylar, öğrencilerin dikkatsizliğinden kaynaklanan olaylar ($f= 6$), öğrencilerin bilinçsiz davranışlarından kaynaklanan olaylar ($f= 3$), öğrenciler arasında yaşanan kavgalar ($f= 2$) ve öğrencilerin birbirlerine karşı olan cinsel istismar olayları ($f=1$) olarak belirtilmiştir.

Öğretmenlerin öğrenci kaynaklı olaylarla ilgili yaşadıkları örnek olaylardan bazıları şu şekildedir:

Ö7: Zil çalmış öğrenciler içeri giriyordu. Koşmayın yavaş yavaş diyerek öğrencileri uyarırken bir öğrenci koşarak geldi ve hızını alamayıp sınıf kapısının yanındaki duvara kafasını çarptı.

Ö11: Bahçe nöbeti tuttuğum bir gün okulun arka tarafında iki öğrenci kavga etti. Zarar gören çocuklardan biri olayı ailesine anlatınca aile polise bildirmiş. Sonra polise ifade vermek zorunda kaldım.

Ö17: İstanbul'da görev yaptığım bir dönemde, nöbet esnasında iki erkek öğrenciyi tuvalette uygunsuz bir durumda yakalamıştım.

Okulda kazaların bazen öğrenci dikkatsizliğinden kaynaklandığını ifade eden bir öğretmenin görüşü şu şekildedir.

Ö20: Nöbet yerimde koridorun diğer ucunda öğrenci ayağı takılıp düştü ve kafası yarıldı. Savcı beni suçlu bularak savunma istedi. Uzun koridorun başında iken sonundaki olaya nasıl müdahale edebiliriz acaba?

Okulun fiziksel yapısından kaynaklanan olaylar ise, okulun araç- gereçlerinden kaynaklanan olaylar ($f= 3$) ve sınıf kapısına çarpma sonucu yaşanan olaylar ($f= 2$) olarak belirtilmiştir. Öğretmenlerin bu konuyla ilgili yaşadıkları olaylardan bazıları şu şekildedir.

Ö4: Bahçe nöbetimin olduğu gün, bir öğrenci engelli yolunda oynuyordu. Ayağı kaydı ve yanağı orada bulunan sivri bir bölüme çarptı. Aileyi bilgilendirdik ve müdür yardımcısı tarafından hastaneye götürüldü. Öğrencinin yanağına bir dikiş atıldı.

Ö12: Nöbet günümdü. Tam gün eğitim yapılan okulda çalıştığım için öğle teneffüsünde de nöbet tutuyorduk. Fakat müdür bey öğle arası yarım saat yemek ihtiyacını gidermek için öğretmenlere izin vermişti. Yemeğimi yemiş nöbet yerime çıkıyordum. Müdür yardımcısı benim nöbet tuttuğum yerde 7. Sınıf öğrencisinin kapının kenarına yüzünü çarptığını ve acile kaldırıldığını söyledi. Öğrencinin kafasına dikiş atıldı. Kaza olduğu esnada ben yerimde değildim.

Okul dışı etkenlerden kaynaklanan olaylar, farklı okulların öğrencilerinin gelip okul bahçesinde neden olduğu olaylar ($f= 3$) ve velilerden kaynaklanan olaylar ($f= 2$) dır.

Başka okullardan gelen öğrencilerin okul bahçesinde olay çıkardığını belirten öğretmen olayı şöyle anlatmıştır:

Ö8: Bahçe nöbeti tuttuğum bir gün başka okuldan gelen öğrenciler okul bahçesinde zararlı madde kullanmışlar ve olay çıkarmışlardı.

Diğer bir öğretmen, nöbeti esnasında bir veli ile arasında geçen olayı şöyle anlatmıştır:

Ö15: Bir veli gelmiş okulda dolaşıyordu. Yardımcı olmak istediğimde öğrencisini aradığını söyledi. Girişte beklemesi gerektiğini, öğrencisini bulup yanına göndereceğimizi söyledim. Fakat veli sonrasında benimle tartışmaya başladı.

Nöbet Uygulamasının Daha Etkili Olabilmesi İçin Önerilere İlişkin Bulgular

Öğretmenlere nöbet uygulamasının daha etkili olabilmesine yönelik önerileri sorulmuştur. Katılımcıların yanıtlarına dayalı olarak yapılan içerik analizi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Nöbet Uygulamasına Yönelik Öneriler

Temalar	Kategoriler	F
Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapması gerekenler (f= 29)	Nöbet karşılığı öğretmene ücret verilmelidir (Ö1, Ö2, Ö5, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö22, Ö23, Ö24, Ö28, Ö30)	13
	Nöbet görevi için öğretmen dışında kişiler görevlendirilmelidir (Ö3, Ö6, Ö8, Ö9, Ö11, Ö15, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25)	13
	Nöbet uygulamasıyla ilgili seminer veya hizmetiçi eğitim kursları düzenlemelidir (Ö4, Ö8, Ö12, Ö15, Ö18, Ö24, Ö26)	3
Okul yönetiminin yapması gerekenler (f= 26)	Bütün sorumluluğu öğretmenin üzerine yıkmamalı (Ö2, Ö3, Ö20, Ö21, Ö30)	5
	Gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlamalı (Ö6, Ö11, Ö15, Ö17)	4
	Nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapmalı (Ö4, Ö9, Ö10, Ö13)	4
	Nöbet tutan öğretmenin ders yoğunluğunu ayarlamalı (Ö8, Ö14, Ö22, Ö24)	4
	Ödül sistemi uygulamalı (Ö16, Ö18, Ö28)	3
	Nöbet tutulan yerlerde birden fazla öğretmen görevlendirmeli (Ö12, Ö23, Ö25)	3
Öğretmenlerin yapması gerekenler (f= 22)	Okul yönetimi bu konuda bir şey yapamaz (Ö5, Ö26, Ö27)	3
	Nöbetinde hassas davranmalı ve görevini hakkıyla yerine getirmeli (Ö4, Ö8, Ö12, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö28, Ö30)	17
	Bir şey yapamazlar (Ö2, Ö5, Ö27)	3
	Öğretmenler zaten gerekeni yapıyorlar (Ö10, Ö11)	2

Tablo 8’de de görüldüğü gibi, öğretmenlerin nöbet uygulamasının daha etkili olabilmesi için verdiği öneriler Milli Eğitim Bakanlığı'nın yapması gerekenler (f=29), okul yönetiminin yapması gerekenler (f= 26) ve öğretmenlerin yapması gerekenler (f= 22) olarak üç tema altında toplanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığının yapması gerekenler ile ilgili öğretmenlerin sunduğu öneriler; nöbet karşılığı öğretmene ücret verilmesi ($f= 13$), nöbet görevi için öğretmen dışında kişilerin görevlendirilmesi ($f= 13$) ve nöbet uygulamasıyla ilgili seminer veya hizmetiçi eğitim kursları düzenlemesi ($f= 3$) dir.

Katılımcıların nöbet görevi için öğretmen dışında kişilerin görevlendirilmesini belirten ifadelerden bazıları aşağıdaki gibidir.

Ö8: Okullara güvenlik konusunda eğitim almış uzman kişiler tahsis edilmeli. Okul giriş-çıkış saatlerinde polis kontrolü her okulda olmalı. Öğretmenlere yüklenen nöbet görevi için ek ödeme yapılmalı ve öğretmenlerin emeğine saygı gösterilmelidir.

Ö20: Nöbetçi öğretmen kadrosuyla okullara güvenlik görevlisi atamalıdır.

Ö24: Nöbet konusunda öğretmen dışında çalışanlar görevlendirilebilir. Bakanlık hizmetiçi eğitim düzenleyebilir ve nöbet karşılığı ücret uygulaması yapılabilir.

25: Nöbet için öğretmenleri görevlendirmek yerine nöbet için eğitilmiş görevliler atanmalıdır.

Öğretmenlerden bazıları nöbet görevi karşılığında ek ücret ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu görüşlerden bazıları şu şekildedir:

Ö2: Nöbet görevi karşılığında öğretmene tatmin edici ücret verilmelidir.

Ö12: Yönetmeliklerde düzenleme yapıp ek ücret ödemesi yapılabilir. Nöbet göreviyle ilgili hizmetiçi eğitim kursları açabilir.

Okul yönetiminin yapması gerekenler ile ilgili öneriler; bütün sorumluluğu öğretmenin üzerine yıkmaması ($f= 5$), gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlaması ($f= 4$), nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapması ($f= 4$), nöbet tutan öğretmenin ders yoğunluğunu ayarlaması ($f= 4$), ödül sistemi uygulaması ($f= 3$) ve nöbet tutulan yerlerde birden fazla öğretmen görevlendirmesi ($f= 3$) konusunda olmuştur. Bu konuda okul yönetiminin bir şey yapamayacağını ($f= 3$) belirten öğretmenlerde bulunmaktadır.

Öğretmenlerin bu konudaki önerilerini yansıtan ifadelerden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Ö4: Nöbet ayarlamasını iyi takip etmeli ve herkese eşit miktarda nöbet ayarlanmalı. Nöbet tutan öğretmen iyi takip edilmeli.

Ö8: Nöbet dağılımlarında adil olunmalı, öğretmenlerin özel durumlar dikkate alınmalı, ders yoğunluğuna göre nöbet dağılımı yapılmalıdır.

Ö12: Nöbet tutulan yerlere birden fazla öğretmen görevlendirmesi yapmalıdır.

Ö18: Nöbet performansları takip edilip motive edici ödüllendirme yapılabilir.

Ö22: Ders programları ayarlanırken nöbet görevleri dikkate alınmalı ve nöbeti olan öğretmenlerin ders yoğunluğu az olmalı.

Nöbet uygulaması konusunda okul yönetiminin bir şey yapamayacağını belirten bir öğretmenin görüşü şu şekildedir:

Ö26: Okul yönetiminin yapabileceği pek bir şey yoktur. Yönetmeliklerde belirtilen esasları uygulamaktadır.

Öğretmenlerin yapması gerekenler teması altında, öğretmenlerin yapabilecekleriyle ilgili öneriler; nöbetinde hassas davranması ve görevini hakkıyla yerine getirmesi ($f=17$) olarak ifade edilmiştir. Katılımcılar öğretmenlerin bu konuda bir şey yapamayacaklarını ($f=3$) ve zaten gerekeni yaptıklarını ($f=2$) belirtmişlerdir.

Ö8: Her bir öğrenciyi kendi çocuğu gibi düşünerek nöbetinde hassasiyet göstermeli.

Ö13: Elini vicdanına koyup yaptığı işin hakkını vermeli.

Ö23: Nöbetlerine zamanında başlayabilirler ve daha dikkatli nöbet tutabilirler.

Ö25: Öğretmenler nöbet sırasında daha dikkatli davranmalı ve tenefüslerde zamanında görev yerinde olmalıdır.

Öğretmenlerin bir şey yapamayacağını belirten bir öğretmen görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

Ö27: Öğretmenlerin bu sistemde bir şey yapabileceklerini sanmıyorum.

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Öğretmenlerin büyük kısmı okul güvenliğini öğrenci, öğretmen ve diğer personele gelebilecek zararlara karşı bütün tedbirlerin alınması olarak tanımlamışlardır. Bazı öğretmenlere göre güvenli okul, çocukların tehlikelerden uzak eğitim aldığı yer, bazılarına göre ise tehlikelere karşı okul idaresi ve öğretmenlerin işbirliği içinde çalışmasıdır.

Squelch (2001) de güvenli okulu, tehlikeden uzak, muhtemel kaza risklerinin olmadığı, eğitimcilerin ve öğrencilerin şiddet, aşağılanma, rahatsız edilme, korkutulma ve alay edilme korkusu olmadan bir arada çalışabildiği yerler olarak tanımlamıştır (Akt. Prisloo, 2005). Dunn'a (1999) göre ise okul güvenliği, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmeleri, öğrenmek için çalışırken öğretmenlerin ve diğer görevlilerin kendilerine yardımcı olmaları, öğrencilerin kendilerini tehlikeden ve korkudan uzak, güvende hissetmeleridir (Akt. Dönmez, 2001). Literatürdeki güvenli okul tanımlarına bakıldığında bulgulardaki öğretmen görüşleri bu tanımlarla örtüşmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler de güvenli okulun, öğrencilerin ve okulda çalışan personelin huzur içerisinde çalıştığı, öğrenci ve çalışanların güvende olduğu ve korku ve endişenin olmadığı, öğrenci, öğretmen ve çalışanların sağlık ve can güvenliğini koruyabilecek donanıma sahip, fiziksel ve sosyal koşulları eğitim- öğretime uygun olan okul olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenler okul güvenliğinin; güvenlik görevlisi, nöbetçi öğretmen, tüm eğitim kadrosunun işbirliği içerisinde çalışması, polis ve güvenlik eğitimi almış kişilerce ve idari kadronun gerekli tedbirleri almasıyla sağlanabileceğini belirtmişlerdir. Gündoğdu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırmada öğretmenler, okul güvenliğinin farklı kadrolar tarafından sağlanması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca aynı araştırmaya göre öğretmenler nöbet görevini öğrencilerin güvenliğini sağlamaya çalışmak olarak algılamaktadırlar. İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinde yalnız öğle arası ve teneffüs saatleri için farklı bir personel görevlendirilerek okul ve öğrenci güvenliği sağlanmaya çalışılmaktadır (Partington ve Ted, 1989; akt. Turan, 2007). Turan da (2007) öğrencilerin güvenliğinin en zayıf olduğu saatlerin öğle tatili ve teneffüs saatleri olduğunu ve bu saatlerde güvenliği sağlamakla görevlendirilen öğretmenlerin yerine devlet tarafından daha profesyonel kişilerin görevlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmalar da, okullarda nöbet görevi için başka kadroların görevlendirilmesi

gerektiğini veya öğretmenlere bu görevde yardımcı personele ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin aynı gün hem nöbet görevini yerine getirmeleri hem de derslerine girmeleri öğretmenlerin üstüne ağır bir yük yüklemektedir. Öğretmenlerin sadece nöbet veya ders sorumluluğu değil ayrıca idare tarafından verilen görevleri yerine getirme, resmi evrak hazırlama ve randevu almadan gelen velilerle görüşme gibi sorumlulukları da olduğu düşünüldüğünde nöbet görevi için görevlendirilecek bu iş için özel eğitim almış kişilerin öğretmenlere oldukça fazla yardımcı olacağı söylenebilir.

Türkiye’de 2009 yılında İçişleri ve Milli Eğitim Bakanlıkları arasında imzalanan “Okullarda Güvenli Eğitim Ortamlarının Sağlanması, Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Artırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü” kapsamında, 2007 yılında “Güvenli Okul, Güvenli Eğitim Projesi” ile uygulamaya konulan okul önlerindeki resmi üniformalı polislerin yanında okul yönetimi, okul aile birliği, bölge karakolu ve mahalle muhtarlığı arasında bağlantı kuracak “Okul İrtibat Görevlileri” uygulaması başlatılmıştır (memurlar.net, 2012). Bu projelerin uygulandığı okul ve çevresindeki şiddet olaylarını azalttığı (Yaman ve Ayar, 2009) ve nöbetçi öğretmenlerin yükünü azda olsa hafiflettiği görülmektedir.

Günay ve Özbilen (2014) eğitim- öğretim sürecinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için okullardaki fiziki imkanların ihtiyaçları karşılayacak düzeyde olması gerektiğini belirtmiştir. Dunn (1999) fiziksel anlamda okul güvenliğinin artırılabilmesi için yöneticilere; bahçeye ve okul binasına girişlerin denetlenmesi, okul ve sınıf mevcudunun azaltılması, programları düzenleyerek koridorlarda ya da olası tehlikeli yerlerde geçen zamanın en aza indirilmesi, yemek zamanlarında ve okul çıkışında öğrencilerin okulu terk etme düzeninin ayarlanması gibi önerilerde bulunmaktadır (Akt. Dönmez, 2001). Bu araştırmada da okul güvenliğinin fiziksel düzenlemeler ile sağlanacağını belirten öğretmenler; gerekli fiziki (kullanılan araç ve gereç açısından) düzenlemelerin yapılması ve okulun projesi hazırlanırken güvenlik önlemlerinin de dikkate alınması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ünal, Öztürk ve Gürdal (1998) da okul yapı ve donanım yetersizliğinin eğitimin kalitesini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Derslik, işlik, spor salonu ve laboratuvar gibi alanların öğrencilere değişik davranışları kazandırmak için tasarlandığı fakat Türkiye’de bu alanlar da dahil olmak üzere öğrenci sayısına göre sınıf ve bahçe büyüklüklerinin de İlköğretim Okulları Bina Standartları’na uygun olmadığı ifade edilmiştir. Bu alanların standartlara uygun olmaması fiziksel olarak okulun öğrenciler ve okulda bulunan diğer personel için yeterince güvenli olmadığı anlamına gelebilir. Ne kadar tedbir alınırsa alınsın bazen

okulun kapı, pencere, merdiven, koridor gibi yapıları kazaları kaçınılmaz kılmaktadır. Bu nedenle okul binalarının yapım aşamasında her türlü tehlike göz önünde bulundurularak inşa edilmesi gerekmektedir.

Günay ve Özbilen (2014) tarafından yapılan araştırma öğretmenlerin çoğunlukla öğrencilerin çok olduğu yerleri kontrol ettiğini ve öğretmenlerin bulunmadığı bölgelerde olumsuz olayların yaşandığını göstermektedir. Eraslan (2007) tarafından yapılan araştırma sonucu öğrencilerin en fazla teneffüs saatlerinde kaza geçirdikleri ve bunun nedeni olarak da bu saatlerde öğrencilerin kontrolsüz hareket ettikleri veya öğrencilerin bulunduğu alanda denetimin yetersiz olduğu görülmüş, öğrencilerin uğradıkları kazaların yarıya yakınında nöbetçi öğretmenin yerinde bulunmadığı belirtilmiştir. Bu araştırma sonucunda da okul güvenliğini sağlamada nöbet uygulamasının önemli bir yeri olduğunu ifade eden öğretmenler; nöbet görevinin öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma risklerini azalttığını belirtmişlerdir.

Katılımcı öğretmenlerin bir kısmı okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet görevinin çok önemli olduğunu ancak bu görevin sadece öğretmene bırakılmaması gerektiğini belirtirken diğer bir kısmı da bu görevin sadece öğretmenler tarafından yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Dönmez (2001) ise nöbet uygulaması ile okulların ve öğrencilerin güvenliğini sağlamanın çok mümkün olmadığını, öğretmenin kendi güvenliğini sağlamanın da başka bir sorun olduğunu belirtmiştir. Hamurcu (1998), çocukların öğrenim yaşantıları boyunca tehlikelerden korunmaları gerektiğini ve bu görevin bir bölümünün okullarda nöbetçi öğretmenler tarafından yerine getirildiğini ifade etmiştir. Turhan ve Turan (2012) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin güvenliği sağlamada nöbetçi öğretmeni yeterli gördüğü fakat veli ve öğretmenlerin buna katılmadığı belirtilmiştir. Erol (2009) tarafından yapılan araştırma sonucu da öğrencilerin öğretmenlerin nöbet görevini yeterince yerine getirmemesinin okullarda güvenlik sorununa yol açmadığını düşündüğünü göstermektedir. Yaman ve Ayar'ın (2009) okul polisi uygulaması hakkında yaptığı araştırmada ise, araştırmaya katılan bütün polisler nöbetçi öğretmeni okul içinde kontrol unsuru olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Görüldüğü gibi nöbetçi öğretmenlerin okulda güvenliği sağlama konusunda önemli bir yere sahip olduğunu gösteren çalışmalar olduğu gibi nöbetçi öğretmenlerin bu konuda çok da etkisi olmadığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Bu durumu öğretmenlerin nöbet görevini yerine getirirken ne kadar hassas davrandıkları yönünde değerlendirebiliriz. Nitekim Gömleksiz, Kilimci, Vural, Deniz, Meek ve Erdal (2008) okul bahçeleriyle ilgili yaptıkları araştırmada nöbet tutan öğretmenlerin öğrencilerin

birbirlerine karşı kullandıkları şiddete karşı duyarsız kaldıkları, öğrencileri zarar gelebilecek durumlara karşı uyardıkları sonucuna ulaşmışlardır. Öğretmenleri bu duruma iten nedenleri de göz ardı etmemek gerekmektedir. Öğretmenlerin müdahale ettikleri olaylar sonucunda idarenin onları desteklemediği ve kavga esnasında ya da olumsuz bir durumda öğretmenin başının belaya girdiği veya şiddet gördüğü düşünüldüğünde öğretmenlerde bazı olayları görmezden gelmektedirler.

Nöbet uygulamasının sadece basit olaylarda belki etkili olabileceğini, bunun dışında fazla etkisinin olmadığını belirten öğretmenler olduğu gibi nöbet uygulamasının, öğrencilerin okulda kaza geçirme ve yaralanma riskinin önüne geçtiği, öğrencinin kendini güvende hissettiği, öğrencilerin taşkınlık yapmasını önlediği, okulda disiplin ve düzeni sağladığı ve okul araç-gereçlerinin korunmasına yardımcı olduğu, öğrencilerin okulda güvenli eğitim almalarını ve derse giren öğretmenlerin derse daha düzenli ve rahat ortamda girmelerini sağladığı yönünde görüş bildiren öğretmenler de olmuştur.

Diğer taraftan öğretmenler nöbet uygulamasının öğrencilerde sürekli gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissi oluşabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenin verimi düştüğü için öğrenci başarısında sıkıntı oluşabileceği ve nöbet uygulamasının öğretmen ile idareyi karşı karşıya getirdiği de belirtilen görüşler arasındadır. Gündoğdu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırma sonucunda nöbet tutan öğretmenlerin nöbetçi diğer öğretmenler ve yönetim ile sıkıntılar yaşadığı belirtilmiştir. Öğretmenler tarafından nöbet görevi esnasında okul yönetiminin öğretmenleri çok fazla şeyden sorumlu tuttıkları görüşü belirtilmiştir. Nezihoğlu ve Sabancı (2010) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin, öğrencilerin sorumsuzluk, çevreye rahatsızlık verme, birbirlerine karşı zarar verici davranışlarda bulunma, kurallara aykırı davranma, okul araç-gerecine zarar verme davranışlarıyla baş etme yöntemlerinden biri olarak nöbetçi öğretmeni görevlendirdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Özmen ve Aküzüm (2010) okul nöbetinden dolayı öğretmen ve idare arasında sıkıntılar yaşanabileceğini ifade etmiştir. Aslanargun ve Bozkurt (2012) okul müdürlerinin yönetim sırasında öğretmenlerle iletişimlerinde karşı karşıya kaldıkları sıkıntılardan birinin de öğretmenlerin görev bilinci eksikliği, nöbet yerine zamanında geçmemek ve nöbet yerinde bulunmamak olduğunu belirtmişlerdir. Turan (2007) tarafından yapılan çalışmada ise okul müdürlerinin nöbet görevi ile ilgili en çok karşılaştığı sorun; öğretmenlerin nöbet görevini layığıyla yerine getirmemesi ve nöbet görevinin önemini anlamamış olmasıdır. Tabi bazen nöbet yerleri ayarlanırken adil davranılmaması, idarenin kendine yakın

olarak algıladığı öğretmenlere daha kolay ve sorunsuz yerleri vermelerinden kaynaklanan sıkıntılar da yaşanmaktadır (Özgan ve Bozbayındır, 2011). Ayrıca, öğrencilerin teneffüslerde veya öğle arası saatlerinde nöbetçi öğretmeni gördükleri zaman daha dikkatli ve kontrollü hareket ettikleri, davranışlarına çeki-düzen verdikleri görülmektedir. Bu durum her ne kadar öğrencinin kaza geçirme ve yaralanma riskini azaltsa da öğrenci üzerinde psikolojik bir baskı yaratmaktadır. Öğrenci her an nöbetçi öğretmenin kendisini kontrol etmeye geleceği düşüncesiyle rahat hareket edememekte ve kendi kontrolünü kendi sağlayamamaktadır.

Öğretmenler, nöbet uygulamasının kendilerini hem fiziksel hem de psikolojik olarak yordugunu ve buna bağlı olarak performanslarının düştüğünü ifade etmektedirler. Gündoğdu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan çalışmada öğretmenlerin nöbet gününde yeterince dinlenemedikleri için fiziksel ve psikolojik yorgunluk yaşadıkları, bazı nöbetçi öğretmenlerin görevlerinin gereklerini yerine getirmedikleri ve derse geç giren öğretmenlerden dolayı nöbet görevinin zorlaştığı belirtilmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Çiftçi, Meydan, Koçyiğit ve Kayalı (2011) öğretmenlerin teneffüs saatlerini öğrenci ile ilgilenme, diğer derse hazırlanma ve nöbet göreviyle geçirdiklerini belirtmişlerdir. Günay ve Özbilen (2014) öğretmenlerin nöbet esnasında çok yoruldukları için öğleden sonraki performanslarında oldukça fazla düşme olduğunu, öğleden sonra nöbetçi öğretmenlerin çoğunlukla öğretmenler odasında olduğunu gözlemlemişlerdir.

Nöbetçi öğretmenler teneffüs saatlerinde dinlenemedikleri için ders zili çaldıktan sonra bazen derse hemen geçmeyip bir çay içip biraz dinlenip sonra derslerine gitmektedirler. Bu durumda da sınıfta bekleyen öğrencinin sorumluluğu üstüne kalmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi öğretmenler nöbet günlerinde nöbet görevinin yanı sıra kendi derslerine girmekte, idare tarafından verilen görevleri yapmakta, öğrencilerle görüşmekte, resmi evrak işleriyle uğraşmakta, zamansız gelen velilerle görüşmekte, kendi görevli oldukları bölümün disiplin ve düzenini sağlamaya ve yaşanan problemlere de müdahale etmeye çalışmaktadırlar. Bunun yanı sıra, nöbet tuttuğu alanda öğrencilerin başına gelebilecek olumsuz bir durumdan sorumlu tutulabileceğinin stresini de yaşamaktadırlar. Her şeyden önce öğretmenden kaynaklanan bir ihmalden dolayı bir öğrencinin başına gelebilecek bir zararın telafisinin olmayacağı da düşünülmelidir. Okullarda yaşanan kazaların öğrencinin hem psikolojik hem de fiziksel sağlığına olan etkisi küçümsenmeyecek kadar çoktur. Bu nedenle

öğretmenler üzerindeki bu yükün hafifletilmesi hem öğretmenlerin psikolojik ve fiziksel sağlığı hem de sınıf içindeki performansının düşmemesi için gereklidir. Öğretmenlerin üzerindeki bu yükün hafifletilmesi için araştırma bulgularında da yer aldığı gibi nöbet görevi için eğitim almış yardımcı personel, polis, güvenlik görevlisi gibi kişilerin öğretmene yardımcı olması sağlanabilir. Ayrıca tam gün nöbet tutulan okullarda sabah bir öğretmenin, öğleden sonra başka bir öğretmenin görevlendirilmesi öğretmenin performansı açısından etkili olabilir.

Nöbet görevi esnasında öğretmenlerin yaşadığı olumsuz olaylarla ilgili bulgular incelendiğinde, öğretmenler yaşadıkları olayların öğrencilerin dikkatsizliğinden, bilinçsiz davranışlarından, birbirleriyle kavga etmelerinden kaynaklandığını belirtmişlerdir. Bazı olayların okulun fiziksel yapısından, bazılarının ise okul dışı etkenlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Gündoğdu ve diğerleri (2015) bu konuyla ilgili olarak, nöbet sırasında en sık yaşanan öğrenci kaynaklı problemlerin öğrenciler arasında çıkan kavgalar ve dikkatsizlikten meydana gelen yaralanmalar olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmaların çoğu okul kazalarının çevreden ve hatalı davranışlardan kaynaklandığını göstermesine karşın yaralanmaların fiziksel çevreden çok öğrenci davranışlarından kaynaklandığını gösteren çalışmalar da (Gür ve Yıldız, 2009) bulunmaktadır. Ancak Çalikoğlu (2012) yaptığı çalışmada öğrencilerin okul eşyalarına zarar verdiğini belirtmiş, bunun nedeni olarak da okul ve okul çevresindeki alanların yeterince kontrol altında tutulmamasını göstermiştir. Eraslan (2007) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin yaşadığı kazaların yarıya yakınında kaza yerinde nöbetçi öğretmenin ya da görevli kişilerin bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Okulda öğrencilerin yaptığı etkinlikler çoğu gözlenebilen, denetlenebilen ve kontrol edilebilen ve çoğu zamanda az riskli davranışlar olduğuna göre (Gür ve Yıldız, 2009) nöbetçi öğretmenlerin görevlerini tam anlamıyla yerine getirdiklerinde okulda yaşanan öğrenci kaynaklı olumsuzlukların önüne geçilebileceği söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin okulda ve çevresinde kaza geçirme ve yaralanma riskini azaltıp güven içerisinde okul hayatlarına devam etmeleri için rehberlik servisi tarafından belirli periyotlarda yapılacak bilinçlendirme seminerleri ve sınıf öğretmenlerinin bu konuyu sürekli gündemde tutması ve öğrencileri bilgilendirmesi etkili olabilir. Öğrencilerin kendi davranışlarını kontrol etmeleri ve daha bilinçli davranmaları sağlanabilir. Okul düzenine uyan, arkadaşlarına zarar vermeyen ve problem çıkarmayan öğrenciler ödüllendirilerek öğrencilerin olumlu davranışları da pekiştirilebilir.

Milli Eğitim Bakanlığının yapması gerekenler ile ilgili öğretmenlerin sunduğu öneriler; nöbet karşılığı öğretmene ücret verilmesi, nöbet görevi için öğretmen dışında kişilerin görevlendirilmesi ve nöbet uygulamasıyla ilgili seminer veya hizmetiçi eğitim kursları düzenlemesidir. Gündoğdu ve diğerleri (2015) tarafından yapılan araştırma sonucu da öğretmenlerin bu görev karşılığında ek ücret talebi bulgusunu desteklemektedir. Öğretmenler nöbet görevinin kendilerine verilmesini angarya bir iş olarak görmektedirler. Nöbet karşılığı birçok meslekte ücret verilirken öğretmenlere ücret ödenmemesi öğretmenler arasında tepkilere neden olmaktadır. Bu nedenle 2015 yılında okullarda bazı sendikalara üye öğretmenler sendikalarının aldığı karar gereği nöbet tutmama eylemi yapmışlardır. Bu eylemin amacı hem nöbet karşılığı ücret ödenmesi hem de mevcut nöbet uygulamasında iyileştirmeye gidilmesidir. Bu nedenle MEB öğretmenlerin bu isteklerini dikkate alarak gerekli düzenlemeleri yapmalıdır.

Günay ve Özbilen (2014) tarafından yapılan araştırma öğretmenlerin nöbet görevleri esnasında yasal olarak nelerden sorumlu olduklarını bilmediklerini göstermektedir. Ayrıca, Alp (2012) yaptığı çalışmada nöbetçi öğretmenlerin okul güvenliği ile ilgili sorumluluklarına mevzuatta yeterince yer verilmemesinin öğretmenin bazı durumlarda yetersiz kalmasına neden olduğunu ifade etmektedir. Bu durum Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konuda eksik kaldığını, bu konuyu sadece yönetmeliklerde belirttiği şekliyle bıraktığını göstermektedir. Öğretmenlerin bu konudaki haklı talepleri (hizmetiçi eğitim kursları) karşılanmalıdır. Öğretmenlerin dikkatini çekecek tarzda hazırlanan sunumlar, nöbet esnasında yaşanmış olumlu veya olumsuz örnek olayların anlatıldığı programlar ya da nöbet göreviyle ilgili örnek projeler hazırlanıp öğretmenlerin bu konuyu hem yönetmelik bazında hem de yasal boyutuyla öğrenmesini sağlayacak etkinlikler biçiminde düzenlenmelidir.

Okul yönetiminin yapması gerekenler ile ilgili öneriler; bütün sorumluluğu öğretmenin üzerine yıkmaması, gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlaması, nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapması, nöbet tutan öğretmenin ders yoğunluğunu ayarlaması, ödül sistemi uygulaması ve nöbet tutulan yerlerde birden fazla öğretmen görevlendirmesi konusunda olmuştur. Bu konuda okul yönetiminin bir şey yapamayacağını belirten öğretmenlerde bulunmaktadır. MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde (2014) öğretmenlere en az dersinin bulunduğu gün veya günlere nöbet görevi verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bu yönetmelikte nöbet tutan öğretmenlerin müdür yardımcısı tarafından kontrol edilmesi de bildirilmiştir. Ancak bu görev karşılığı hiçbir ücret almayan öğretmenlerden bazıları az ders saatleri olduğu

günleri bu görev ile geçirmek istememektedirler. Günay ve Özbilen (2014) öğretmenlerin öğle teneffüsü saatlerinde genellikle görev yerinde bulunmadıklarını ve bu nedenle bu zaman diliminde nöbet görevini üstlenecek ayrı bir öğretmen görevlendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin nöbet göreviyle ilgili hassasiyetlerini artırma adına okul yönetimi tarafından yapılacak ödüllendirme sistemi ya da taltif, nöbet görevinin gereklerini yerine getiren öğretmene edilecek bir teşekkür bazen çok önemli olmaktadır. Öğretmenlerin çoğu her insan gibi yaptığı iyi şeylerin görülmesini ve bunun dile getirilmesini ister. İdareye bu konuda büyük görevler düşmektedir. Öğretmene nöbeti esnasında yardımcı olmak, bir alana birden fazla öğretmen görevlendirmek ya da öğlene kadar bir öğretmen, öğleden sonra başka bir öğretmen şeklinde görevlendirme yapmak daha faydalı olabilir. Tabi ki bu uygulamalar için okulun ve öğretmenlerin durumu göz önünde bulundurulmalıdır. Nöbet görev yerleri belirlenirken öğretmenlerin görüşlerinin alınması, özel nedenleri veya sağlık durumlarının göz önünde bulundurulması öğretmenlerin bu görevi benimsemelerine yardımcı olacaktır.

Öğretmenlerin yapması gerekenler teması altında, öğretmenlerin yapabilecekleriyle ilgili öneriler; nöbetinde hassas davranması ve görevini hakkıyla yerine getirmesi olarak ifade edilmiştir. Katılımcılardan bazıları da öğretmenlerin bu konuda bir şey yapamayacaklarını ve zaten gerekeni yaptıklarını belirtmişlerdir. Eraslan (2007) öğrencilerin okulda yaşadığı kazaların yarıya yakınında nöbetçi öğretmenin veya görevli birinin olay yerinde bulunmadığını belirtmiştir. Gömleksiz ve diğerleri (2008) nöbet tutan öğretmenlerin birbirlerine zarar veren öğrencilere karşı duyarsız kaldığını ve onları tehlikelere karşı uymayarak ihmal ettiğini ifade etmiştir. Çalıkoğlu (2012) tarafından yapılan araştırma da ise nöbetçi öğretmenlerin bazı alanları yeterince kontrol etmemesi nedeniyle okul eşyalarına zarar verildiği görülmüştür. Günay ve Özbilen de (2014) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin öğle arası saatlerinde ve öğleden sonraki teneffüslerde çoğunlukla nöbet yerinde olmadığını belirtmişlerdir. Genel olarak bu araştırma sonuçları değerlendirildiğinde öğretmenlerin bazı konularda yetersiz kaldığı ve nöbetini ihmal ettiği görülmektedir. Ancak öğretmenlerin üstüne yüklenmiş bu görevin yapılacak iyileştirmelerle okul güvenliğini sağlama adına daha etkili olacağı düşünülebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, bulgulardan elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlar ışığında önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmada elde edilen sonuçlar araştırmanın alt amaçları göz önünde bulundurularak verilmiştir.

- Katılımcı öğretmenler okul güvenliğini öğrenci, öğretmen ve çalışan diğer personele gelebilecek zararlara karşı bütün tedbirlerin alınması olarak tanımlamaktadırlar.
- Katılımcı öğretmenler, okul güvenliğinin sadece öğretmen ile sağlanmasının zor olduğunu bunun yanı sıra eğitim almış kişiler, güvenlik görevlisi ve okul polisi görevlendirilebileceğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, okulda gerekli fiziki düzenlemelerin yapılması okul güvenliğinin sağlanmasına yardımcı olmaktadır.
- Katılımcı öğretmenlere göre nöbet uygulaması öğrencilerin kaza geçirme ve yaralanma riskini azaltmaktadır.
- Katılımcı öğretmenlere göre nöbet uygulaması sayesinde okulda disiplin ve düzen sağlanmakta, okul araç-gereçleri korunmakta ve okul yönetimi veliye karşı sorumluluğunu yerine getirmektedir.
- Katılımcı öğretmenler nöbet görevinin olumsuz yönünü, öğrencilerin sürekli gözetlenme hissi ile baskı ve tedirginlik hissedebileceği ve öğrencilerin özgüveninin gelişmesini engelleyebileceği şeklinde belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenlerin nöbet esnasında hem psikolojik hem de fiziksel olarak yoruldukları için performanslarının düştüğü belirtilmiştir.
- Katılımcı öğretmenlere göre okulda yaşanan olumsuz olaylar öğrencilerin dikkatsizliğinden ve bilinçsiz davranışlarından ayrıca okulun fiziki yapısından kaynaklanmaktadır.
- Katılımcı öğretmenler MEB tarafından nöbet karşılığı öğretmene ücret verilmesini, nöbet görevi için öğretmen dışında kişilerin görevlendirilmesini ve nöbet uygulamasıyla ilgili seminer veya hizmetiçi

eğitim kursları dzenlemesini önermişlerdir. Okul yönetiminin ise bu konuda bütün sorumluluğu öğretmen üzerine yıkmaması ve gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlaması, nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapması, nöbet tutan öğretmenin ders yoğunluğunu ayarlaması, ödül sistemi uygulaması ve nöbet tutulan yerlerde birden fazla öğretmen görevlendirmesi istenmektedir. Ayrıca öğretmenlerin nöbetinde hassas davranması ve görevini hakkıyla yerine getirmesi de önerilmiştir.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmenlerin nöbet görevini tek başlarına üstlenmeleri onlar adına ağır bir sorumluluktur. Öğretmenin nöbet tuttuğu gün içerisinde sadece nöbet görevinin olmaması bu görev dışında bir de derslere girmesi, idare tarafından verilen görevleri yerine getirmesi, öğrencilerle ilgilenmesi ve velilerle görüşmesi öğretmenin işini zorlaştırmaktadır ve daha yorucu hale getirmektedir. Bu nedenle, MEB'in nöbet uygulaması için öğretmen dışında bu iş için özel eğitim almış kişileri görevlendirmesi ya da özel güvenlik, polis ve hizmetli gibi kadroların öğretmenlere nöbet görevi esnasında yardımcı olmalarını sağlaması önerilebilir.
- Öğretmenler yönetmeliğin nöbet göreviyle ilgili maddeleri ve bu görevin getirdiği yasal sorumluluklarla ilgili yeterince bilgiye sahip olmadıkları için bazı durumlarda yetersiz kalmaktadırlar. Bu nedenle öğretmenlerin bu konuda bilinçlenmesi adına MEB tarafından nöbet uygulaması ile ilgili hizmetiçi eğitim kursları ve seminerler düzenlenebilir.
- Birçok meslekte nöbet karşılığı ek ücret ödemesi yapılmaktadır. Öğretmenler de yaptıkları işin zor olduğunu ve birçok yönden ağır sorumluluklar getirdiğini düşünmektedirler. Bu nedenle MEB tarafından nöbet karşılığı öğretmenlere ek ücret ödemesi yapılabilir.
- Öğretmenler nöbet görevi olduğu gün hem görevin getirdiği sorumluluktan dolayı psikolojik hem de sürekli hareket halinde olmaktan dolayı fiziksel olarak yorulmaktadırlar. Bu nedenle okul idaresi nöbet sorumluluğunu sadece öğretmenin üzerine yüklememelidir. Okuldaki gerekli fiziki önlemlerin alınmasını sağlamalı ve nöbet tutan öğretmenlerin takibini iyi yapmalıdır. Öğretmenlerin ders içerisindeki ve

nöbet esnasındaki performanslarının düşmemesi için nöbet tutulan alanlara birden fazla öğretmen görevlendirmesi de yapabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, S. ve Ünal, S. (1999). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Alp, K. (2012). *İlköğretim okullarında güvenlik*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak.
- Aslanargun, E. ve Bozkurt, S. (2012). Okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 349-368.
- Bahçeşehir Üniversitesi, (2013). *Türkiye’de okul güvenliği*. www.bahcesehir.edu.tr/icerik/2162-turkiyede-okul-guvenligi-arastirma-sonuclari-yayinlandi adresinden 26.06.2015 tarihinde alınmıştır.
- Bucher, K. T. ve Manning, M. L. (2005). Creating safe schools. *The Clearing House*, 79 (1), 55-59
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2013). 14. Baskı. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çalıköğlü, A. (2012). *Ortaöğretim öğrencilerinin okul güvenliğine ilişkin görüşleri: Çanakkale il merkezi örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekizmart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çankaya, İ. (2010). *Okul güvenliğinin ilköğretim okulu öğretmenlerinin kaygı, motivasyon ve iş doyumunu düzeyleri üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Çankaya, İ. H. ve Arabacı, İ. B. (2010). Algılanan okul güvenliğinin öğretmen adaylarının öfke düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online*, 9 (3), 875-883.
- Çiftçi, S., Meydan, A., Koçyiğit, S. ve Kayılı, G. (2011). Sınıf öğretmenlerinin birlikte çalışma durumlarına ilişkin okul yöneticilerinin görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 211-224.
- Dervişoğlu, F. (2015). Okul bahçesindeki ölüme çifte soruşturma. www.m.radikal.com.tr adresinden alınmıştır.
- Di Scala, C., Gallagher, S.S., Schneps, S.E. (1997). Causes and Outcomes of Pediatric Injuries Accuring at School. *TJ Sch Health*, 67, 384-389.
- Dönmez, B. (2001). Okul güvenliği sorunu ve okul yöneticisinin rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 25, 63-74.

- Dwyer, K., Osher, D., ve Warger, C. (1998). Early warning, timely response: A guide to safe schools. *Department of Education, Washington, D. C.*
- Eraslan, R. (2007). *Bir ilköğretim okulu ikinci kademe öğrencilerinde okul kazası görülme sıklığının incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eraslan, R. ve Aycan, S. (2008). Bir ilköğretim okulu ikinci kademe öğrencilerinde okul kazası görülme sıklığının incelenmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 2, (3), 8-18.
- Ergüder, B. (2004). *İlköğretim okullarında öğrencilerin uğradıkları kazaların incelenmesi*. Bilim uzmanlığı tezi. Hacettepe Üniversitesi Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı, Ankara.
- Erkal, S. ve Yertutan, C. (2010). Çocukların okulda kaza geçirme durumu ve okulda kaza geçirmelerini önlemeye yönelik ebeveyn davranışlarının incelenmesi. www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sibelerkalcanyertutan.pdf adresinden 10.06.2015 tarihinde alınmıştır.
- Eroğlu, N. (2010). *İlköğretim okullarında okul güvenliği: Edirne ili örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Erol, F. (2009). *Okulda güvenlik sorununa yol açan etkenlerin belirlenmesi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı.
- Fidan, N. (2012). 3. Baskı. *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Pegem.
- Geyin, Ç. (2007). *Genel liselerde okul güvenliği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gömleksiz, M., Kilimci, S., Vural, R. A., Deniz, Ö., Meek, Ç. K. ve Erdal, E. (2008). Okul bahçeleri mercek altında: Şiddet ve çocuk hakları üzerine nitel bir çalışma. *İlköğretim Online*, 7 (2), 273-287.
- Günay, G. ve Özbilen, F. M. (2014). İlköğretim öğretmenlerinin okul nöbet görevleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 64-78.
- Gündoğdu, K., Saracaloğlu, A. S., Altın, M. ve Üstündağ, N. (2015). Okul nöbetlerinin öğretmen görüşleri doğrultusunda incelenmesi: problemler ve öneriler. *İlköğretim online*, 14 (1), 276-294.
- Gür, K. ve Yıldız, A. (2009). Öğrencilerin okul kazalarında güvenlik önlemlerine yönelik bilgi ve davranış ölçeklerinin geçerlik ve güvenilirliği. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2 (1), 10-21.

- Güven, M. (2002). Okul güvenliğinde psikolojik danışmanların rolü ve görevleri. *Eğitim Araştırmaları*, 9, 67-72.
- Hamurcu, H. (1998). Fen derslerinde güvenlik. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 29-32.
- Horwood, M. (2010). *Student and teacher perceptions on school climate in grades eight through twelve*. Unpublished doctoral dissertation. George Fox University, Department of Educational Foundations and Leadership Doctor of Education, USA.
- <http://tdk.gov.tr/> adresinden okul tanımı 27.01.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://tdk.gov.tr/> adresinden örgün eğitim tanımı 10.11.2015 tarihinde alınmıştır.
- <https://tr.m.wikipedia.org> adresinden 10.11.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.haberler.com/okul-yolunda-yasanan-kaza-kardesleri-ayirdi-5125947/> adresinden 15.07.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.memurlar.net/haber/295779> adresinden 18.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.memurlar.net/haber/416040/> adresinden 18.04.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://m.milliyet.com.tr/-gozyaslarim-bile-bana-aci-veriyor--gundem-1987520/> adresinden 15.07.2015 tarihinde alınmıştır.
- <http://www.m.milliyet.com.tr/lisede-asansor-kazasi-7-ogrenci-gundem-1971318/> adresinden 15.07.2015 tarihinde alınmıştır.
- Işık, H. (2004). Okul güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. *Milli Eğitim Dergisi*, 164.
- Kadel, S., Watkins, J., Follman, J. Ve Hammond, C. (1999). *Reducing school violence: Building a framework for school safety*. Tallahassee, FL: Florida State Department of Education.
- Karal, D. (2011). *Korkmadan öğrenmek, okul ve okul çevresi güvenliği*. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Sosyal Araştırmalar Merkezi. Rapor No:11-06. Ankara: USAK Yayınları.
- Kepenekçi, Y. K. ve Özcan, A. Y. (2000). Okullarda suçun önlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 153-163.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (2), 149-174.
- McLeod, S. A. (2014). Maslow's hierarchy of need <http://www.m.simplypsychology.org/maslow.html> adresinden alınmıştır.

- Milli Eğitim Temel Kanunu (1973). Resmi Gazete (24.06.1973). Sayı: 14574.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2006). Resmi Gazete (02.05.2006). Sayı: 26156.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014). Resmi Gazete (26.07.2014). Sayı: 29072.
- Memduhoğlu, H. B. ve Taşdan M. (2007). Okul ve öğrenci güvenliği: Kavramsal bir çözümleme. <http://egitim.cu.edu.tr/efdergi/download/2007.3.34.89> adresinden 20.03.2015 tarihinde alınmıştır.
- Mwale, H. M. (2006). Safe schools for teaching and learning developing a school-wide self-study process. Doctor of Philosophy in Curriculum and Instruction. *Faculty of Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.*
- Netshitahame, N. E., ve Vollenhoven, W. J. (2002). School safety in rural schools: Are schools as safe as we think they are? *South Africa Journal of Education*, 22 (4), 313-318.
- Nezihoğlu, G. Ö. ve Sabancı, A. (2010). İlköğretim okul yöneticilerinin görüşlerine göre öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yöntemleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 41-53.
- Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Standartları Uygulama Yönergesi (2011). www.mevzuat.meb.gov.tr adresinden 15.05.2015 tarihinde alınmıştır.
- Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2014). Resmi Gazete (13.09.2014). Sayı 29118.
- Ögel, K., Tarı, I., Eke, C. Y. (2006). *Okulda Suç ve Şiddeti Önleme*. Yeniden Yayınları. No: 17
- Öğülmüş, S. (2006). Okullarda şiddet ve alınabilecek önlemler. *Eğitime Bakış*, 16-43.
- Özdemir, S. (2014). 3. Baskı. *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Özden, Y. (2005). 6. Baskı. *Eğitimde Yeni Değerler*. Ankara: Pegem.
- Özer, N. ve Dönmez, B. (2007). Okul güvenliğine ilişkin kurumsal etkenler ve alınabilecek önlemler. *Milli Eğitim Dergisi*, 173.
- Özmen, F. ve Aküzüm, C. (2010). Okulların kültürel yapısı içinde çatışmalara bakış açısı ve çatışma çözümünde okul yöneticilerinin liderlik davranışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 2 (2), 65-75.
- Özgan, H. ve Bozbayındır, F. (2011). Okullarda adil olmayan uygulamalar ve etkileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 66-85.
- Prisloo, I. J. (2005). How safe are South African schools? *South African Journal of Education*, 25 (1), 5-10.

- Ramsay, I. M. ve Shorten, A. R. (1996). *Teachers and law, Teachers and the duty of care (2)*. Butlerworths, Sydney: Education and The Law.
- Ryan, W. (2009). Links between school climate and bullying: a study of two tribes schools. Unpublished master dissertation. Faculty of Education, University of Ottawa, Canada.
- Schneider, T., Walker, H. ve Sprague, J. (2000). *Safe school design: A handbook for educational leaders-applying the principles of crime prevention through environmental design*. Eugene, OR: Clearinghouse on Educational Management, University of Oregon.
- Shaw, M. (2002). Promoting safety in schools: International Experience and Action. *International Centre for the Prevention of Crime*, Canada.
- Skipa, J. R. ve Peterson, R. L. (2000). School discipline at a crossroads: From Zero Tolerance To early response. *Exceptional Children*, 66, (3), 335-347.
- Sonay, N. (2012). Son iki yılda 14 öğrenci okullarda yaşanan kazalarda hayatını kaybetti. www.memurlar.net/haber/218307/ adresinden 17.07.2015 tarihinde alınmıştır.
- Stephens, R. D. (1995). *Safe schools: A handbook for violence prevention*. Bloomington, IN: National Educational Service.
- Sugai, G. Ve Horner, R. (2002). The Evolution of discipline practices: School-wide positive behavior supports. *Child and Family Behavior Therapy (The Haworth Press Inc.)*, 24 (1), 23-50.
- Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*. 3. Baskı. Ankara: Pegem.
- Taymaz, H. (2003). *Okul Yönetimi*. Ankara: Pegem.
- Töremen, F., Çankaya, İ., Avanoğlu, Y. (2008). Okul anneliği: Okul güvenliğine yönelik bir model önerisi. *Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi dergisi*, 10, 56-69.
- Turan, H. (2007). *Çankaya ilçesinde görev yapan ilköğretim okul müdürlerinin yönetim işlevlerinde karşılaştıkları sorunlar ve sorun çözme uygulamaları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turhan, M. ve Turan, M. (2012). Ortaöğretim kurumlarında güvenlik. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 18 (1), 121-142.
- Ünal, S., Öztürk, M. ve Gürdal, A. (1998). *İlköğretim okullarının bina standartlarına uygunluğu*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, IV. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu Bildirileri, Denizli.

Welsh, W. N. (2000). The effects of school climate on school disorder. *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 567 (1), 88-107.
Doi:10.1177/000271620056700107.

www.m.mynet.com/haber/iphone/yasam/okul-bahcesinde-inanilmaz-kaza-653843 adresinden
17.07.2015 tarihinde alınmıştır.

www.mwebtv.hurriyet.com.tr/haber/okul-yolundaki-feci-kaza-guvenlik-kamerasinda_110196
adresinden 17.07.2015 tarihinde alınmıştır.

Yaman, E. ve Ayar, N. (2009). Okul güvenliğine farklı bir yaklaşım: Okul polisi uygulaması.
Sakarya Üniversitesi fen Edebiyat Dergisi, 2, 147-172.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). 8. Basım. *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

EKLER

Ek 1: Görüşme Formu

Ek 2: Görüşme Formu Uygulama İzin Belgesi

Ek 3: Yazarın Özgeçmişi

Ek 4: Katılımcıların Kodlanmış Kişisel Bilgilerine İlişkin Veriler

Ek 1. Görüşme Formu

ÖĞRETMENLERİN NÖBET GÖREVİYLE İLGİLİ ALGILARI

GÖRÜŞME FORMU

Değerli Meslektaşım,

Bu araştırmanın amacı, okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulaması ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemektir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular sadece akademik çalışmada kullanılacağından sorulara vereceğiniz içten ve samimi cevaplar araştırmanın başarıya ulaşması adına oldukça önemlidir. Araştırmaya yapacağınız katkı ve ayıracağınız zaman için teşekkür ederim.

Ayşe AYYILDIZ
Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yüksek Lisans
Öğrencisi
Yrd. Doç. Dr. Uğur Akın
Danışman

Görüşme yapılan yer :.....

Görüşmenin başladığı saat:.....

Görüşmenin bittiği saat :.....

Görüşme tarihi :.....

GÖRÜŞME SORULARI

Cinsiyetiniz : Kadın () Erkek ()

Yaşınız :.....

Mesleki Kıdeminiz :..... (yıl)

Nöbet görevi ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? Evet () Hayır ()

İlk yardım eğitimi aldınız mı? Evet () Hayır ()

1- “Okul güvenliği” kavramı size ne ifade etmektedir? Güvenli okulu nasıl tanımlarsınız?

2- Okul güvenliği nasıl sağlanabilir? Bu süreçte kimler görev almalıdır?

3- Sizce okul güvenliğinin sağlanmasında nöbet uygulamasının yeri nedir?

4- Nöbet uygulamasının olumlu yönleri nelerdir?

- Öğrenci açısından
- Öğretmen açısından
- Okul açısından

5- Nöbet uygulamasının olumsuz yönleri nelerdir?

- Öğrenci açısından
- Öğretmen açısından
- Okul açısından

6- Nöbet göreviniz esnasında yaşadığınız olumsuz bir olayı anlatır mısınız?

7- Nöbet uygulamasının daha etkili olabilmesi için önerileriniz nelerdir?

- Milli Eğitim Bakanlığı bu konuda ne yapabilir?
- Okul yönetimi bu konuda ne yapabilir?
- Öğretmenler bu konuda neler yapabilir?

Evrak Tarih ve Sayısı: 27/07/2015-32395

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 75987002-044/

Konu : Anket İzni (Ayşe YILDIZ)

Sayın Yrd.Doç.Dr. Uğur AKIN
Eğitim Bilimleri Bölümü Başkan Yardımcısı

İlgi : 24.07.2015 tarih ve 32282 sayılı yazı;

Anabilim Dalınız Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı 129902022 nolu Yüksek Lisans Öğrencisi Ayşe YILDIZIN'ın, 26.07.2015-01.10.2015 tarihleri arasında Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı ortaokul kurumlarında, Okul Yönetiminin bilgisi, Sınıf / Ders Öğretmenlerinin gözetiminde ve eğitim - öğretimi aksatmadan uygulaması anket izninin uygun olduğuna ilişkin ilgi yazı ve ekleri yazımız ekinde gönderilmiş olup, öğrenci ve danışmanın bilgilendirilmesi hususunda;

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-İmzalıdır
Yrd.Doç.Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ
Enstitü Müdürü V.

EK :
İlgi yazı ve ekleri (3 sayfa)

DAĞITIM
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Başkanlığına
Yrd.Doç.Dr. Uğur AKIN

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Taşlıçiftlik Kampüsü Eğitim Fakültesi Kat:1 Ayrıntılı bilgi için İrtibat: C.Acemoğlu Memur
Tel: 3562521616 Faks: 2521609
E-Posta: ebilen@gop.edu.tr Elektronik ağ: http://ebilen.gop.edu.tr

Tarih ve Sayısı: 24/07/2015-32282

T.C.
GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı :23845617-044/

Konu :Anket İzni

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 30.06.2015 tarih ve 75987002-044/29030 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans öğrencisi Ayşe YILDIZ'ın yapacağı anket çalışmasına ilişkin Amasya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 20.07.2015 tarih ve 7339523 sayılı yazısı ekte gönderilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mücahit EĞRİ
Rektör Yardımcısı

EK :
Amasya Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün yazısı (2 sayfa)

Evrak Tarih ve Sayısı: 24/07/2015-12680

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.7339523
Konu: Anket İzni

20.07.2015

GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

İlgi: GOP Ün. Rektörlüğünün 30/06/2015 tarih ve 44-8379 sayılı yazısı.

İlgi yazınız ile Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı 129902022 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisi Ayşe YILDIZ tarafından "Okul Güvenliği Sağlamada Nöbetçi Öğretmenin Rolü" konulu anket çalışması kapsamında Müdürlüğümüzden istenen iznin verildiğine dair Valilik Makamının 13/07/2015 tarih ve 44-E.7223212 sayılı olur yazınız ekinde sunulmuştur.

Gereğini arz ederim.

Dr. Hüseyin GÜNEŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek: Amasya Valiliği Oluru (1 Adet 1 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza:

Aşlı ile Aynıdır

20.07.2015 12:25

Nergis Mah. Elmasiye Cad. 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: istatistik05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: N. Kürşad KARAKÖSE / Öğretmen
Tel: (0 358) 212 29 92 / 220
Faks: (0358) 218 50 31

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 53a9-8da6-3748-aeb0-3885 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
AMASYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 47613789-44-E.7223212
Konu : Anket İzni

13.07.2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: Gaziosmanpaşa Üniversitesinin 30/06/2015 tarih ve 44-8379 sayılı yazısı.

İlgi yazıda, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı 129902022 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisi Ayşe YILDIZ'ın, Yrd. Doç. Dr. Uğur AKIN danışmanlığında "Okul Güvenliği Sağlamada Nöbetçi Öğretmenin Rolü" konulu tez araştırması kapsamında hazırlanmış olduğu ekteki anketin, 26.07.2015 - 01.10.2015 tarihleri arasında Müdürlüğümüze bağlı ortaokul kurumlarında uygulamak için izin talep edilmektedir.

Müdürlüğümüze yapılan inceleme sonucunda ekteki anketin, 26.07.2015 - 01.10.2015 tarihleri arasında Müdürlüğümüze bağlı ortaokul kurumlarında, Okul Yönetiminin bilgisinde, Sınıf / Ders Öğretmenlerinin gözetiminde ve eğitim - öğretimi aksatmadan uygulanması Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim

Ali BAHÇIVAN
Müdür a.
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR
13.07.2015
Dr. Hüseyin GÜNEŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdür

Ek:
Üniversite Yazısı ve ekleri (1 Ad. 3 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Asli ile Aynıdır
13.07.2015

Nergiz Mah. Elmasiye Cad. 05100 Merkez/AMASYA
Elektronik Ağ: amasya.meb.gov.tr
e-posta: istatistik05@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: N. Kürşad KARAKÖSE / Öğretmen
Tel: (0 358) 212 29 92 / 220
Faks: (0 358) 218 50 31

Ek 3. Özgeçmiş**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı	Ayşe AYYILDIZ
Kişisel Bilgiler	Uyruğu: T.C. Doğum Tarihi ve Yeri: 05.02.1981 / Zonguldak
İletişim Bilgileri	Tel: 0 536 508 10 25 E-posta: ayse_ayyildiz@windowslive.com
Öğrenim Bilgileri	Lise: 1994–1998 Mehmet Çelikel Süper Lisesi Lisans: 1998-2002 Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, İngilizce Öğretmenliği Yüksek Lisans: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı
İş Deneyimi	2002-2004: Erzurum Özel Aziziye İlköğretim Okulu 2004-2010: Ankara Özel Yüksel Sarıkaya İlköğretim Okulu 2011-2012: Amasya Özel Yavuz Selim Top İlköğretim Okulu 2012-2013: Milli Eğitim Bakanlığı Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Fatih Lisesi 2013-halen Milli Eğitim Bakanlığı Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Çelebi Mehmet Ortaokulu

Ek 4. Katılımcıların Kodlanmış Kişisel Bilgilerine İlişkin Veriler

Kodlanmış Katılımcı No	Cinsiyet	Yaş	Öğretmenlikteki Kıdemi	Hizmetiçi Eğitim Durumu	İlkyardım Eğitimi
Ö1	Erkek	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö2	Erkek	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Hayır
Ö3	Erkek	36 Yaş ve Üstü	11-15 Yıl	Hayır	Hayır
Ö4	Erkek	30 Yaş ve Altı	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö5	Kadın	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet
Ö6	Kadın	31-35 Yaş	11-15 Yıl	Hayır	Evet
Ö7	Kadın	30 Yaş ve Altı	10 Yıl ve Altı	Hayır	Hayır
Ö8	Erkek	31-35 Yaş	11-15 Yıl	Hayır	Evet
Ö9	Kadın	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö10	Kadın	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet
Ö11	Erkek	36 Yaş ve Üstü	11-15 Yıl	Hayır	Evet
Ö12	Kadın	31-35 Yaş	11-15 Yıl	Hayır	Hayır
Ö13	Erkek	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet
Ö14	Erkek	36 Yaş ve Üstü	11-15 Yıl	Hayır	Hayır
Ö15	Erkek	36 Yaş ve Üstü	11-15 Yıl	Evet	Evet
Ö16	Erkek	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö17	Erkek	36 Yaş ve Üstü	11-15 Yıl	Hayır	Hayır
Ö18	Kadın	31-35 Yaş	11-15 Yıl	Hayır	Evet
Ö19	Erkek	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet
Ö20	Kadın	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Hayır
Ö21	Erkek	30 Yaş ve Altı	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö22	Kadın	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö23	Kadın	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö24	Kadın	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Hayır
Ö25	Kadın	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Hayır
Ö26	Erkek	31-35 Yaş	11-15 Yıl	Hayır	Evet
Ö27	Erkek	31-35 Yaş	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö28	Kadın	30 Yaş ve Altı	10 Yıl ve Altı	Hayır	Evet
Ö29	Erkek	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet
Ö30	Erkek	36 Yaş ve Üstü	16 Yıl ve Üstü	Hayır	Evet